

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TR, Balıkesir University, Institute of Health Sciences

GÖREV VE EGO YÖNELİMİNİN SPORDA
AHLAKTAN UZAKLAMA ÜZERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA ZEHİR

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Bilim Alan Kodu: 130105

BALIKESİR

2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÖREV VE EGO YÖNELİMİNİN SPORDA
AHLAKTAN UZAKLAŞMA ÜZERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞBA ZEHİR

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. SERHAT TURAN

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Bilim Alan Kodu: 130105

BALIKESİR

2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı
çerçevesinde **Tuğba ZEHİR** tarafından yürütülmüş ve tamamlanmış olan

“Görev ve Ego Yöneliminin Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Üzerine Etkisi”

başlıklı tez çalışması,
Balıkesir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
ilgili maddeleri uyarınca aşağıdaki jüri tarafından

YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 11 / 01 / 2024

TEZ SINAV JÜRİSİ

Doç. Dr. Aydın KARAÇAM
Bandırma Üniversitesi
(Başkan)

Doç. Dr. Serhat TURAN
Balıkesir Üniversitesi
Üye (Danışman)

Doç. Dr. Özkan IŞIK
Balıkesir Üniversitesi
Üye

Yukarıdaki Yüksek Lisans Tezi,
sınav jüri üyeleri tarafından imzalanarak 29 / 01 / 2024 tarihinde teslim edilmiştir.

Prof. Dr. Şükrü Metin PANCARCI
Enstitü Müdürü

BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıpları kabullendiğimi beyan ederim.

29/01/2024

İmza

Tuğba ZEHİR

TEŐEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin sürecinde ve çalışmalarım boyunca, bana yol gösterici ve destek olan değerli danışmanım hocam Doç. Dr. Serhat TURAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca yardımını, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen; sadece eğitim alanında değil üniversite spor faaliyetlerinde de yanımızda olup başarılarla imza atmamızı sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Özkan IŞIK' a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her alanında varlıklarını her zaman yanımda hissettiğim benden desteklerini ve sevgilerini hiçbir zaman esirgemeyen babam Süleyman ZEHİR, annem Sevilay ZEHİR, kardeşim Uğurcan ZEHİR ve tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Problem Cümlesi	6
1.4. Alt Problemler	6
1.4. Araştırmanın Varsayımları	7
1.5. Sınırlılıklar	7
2. GENEL BİLGİLER	9
GÖREV VE EGO YÖNELİMİ	9
2.1. Başarı Hedefi Kuramı	9
2.1.1. Görev ve Ego Yönelimli Hedefler	11
2.2. Sporda Hedef Belirleme	16
2.2.1. Hedef Belirleme İlkeleri	17
2.2.2. Sportif Hedefler Basamağı	18
SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA	20
2.3. Ahlak	20
2.4. Ahlak Eğitimi	21
2.5. Ahlak Gelişimini Etkileyen Kuramlar	22
2.5.1. Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişimi	22

2.5.2. Piaget'e Göre Ahlak Gelişimi	26
2.6. Ahlakтан Uzaklaşma Kavramı	28
2.7. Sportif Ahlak	29
2.8. Spor-Ahlak İlişkisi.....	31
2.9. Ahlakтан Uzaklaşma Konusunda Yerli ve Yabancı Literatürde Yapılan Çalışmalar ...	33
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırmanın Modeli.....	37
3.2. Evren ve Örneklem.....	37
3.3. Verilerin Toplanması	38
3.4. Veri Toplama Araçları	38
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	39
3.4.2. Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (SGEYÖ)	39
3.4.3. Sporda Ahlakтан Uzaklaşma Ölçeği	41
3.5. Verilerin Analizi	43
4. BULGULAR	45
5. TARTIŞMA	54
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKLAR	64
ÖZGEÇMİŞ	72
EKLER	73
EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	73
EK-2: SPORDA GÖREV VE EGO YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ	74
EK-3: SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ.....	75
EK-4: ETİK KURUL İZİNİ.....	76

ÖZET

GÖREV VE EGO YÖNELİMİNİN SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA ÜZERİNE ETKİSİ

Bu araştırmanın amacı sporcuların görev ve ego yönelimlerinin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerine olan etkisi incelemektir. Araştırmanın evrenini Türkiye’de 81 ilde spor ile uğraşan bireyler, örneklemini ise kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan 489 sporcu oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi formu”, “Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği” ve “Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler analiz edilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi, görev ve ego yöneliminin ahlaktan uzaklaşmayı yordamasının tespiti için regresyon analizi yapılmıştır. İki değişkenli gruplar arasındaki farkı belirlemek için Bağımsız Örneklem T-Testi ve ikiden fazla değişkenli gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için Tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Farklılığın kaynağını belirlemek için Post Hoc (Scheffe) analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda sporcuların görev ve ego yönelimleri yüksek ve sporda ahlakta uzaklaşma düzeyleri düşük bulunmuştur. Sporcuların görev yönelimleri cinsiyet, milli sporcu olma, eğitim durumu; ego yönelimleri milli sporcu olma, geçimini spordan sağlama, eğitim durumu, spor yılları; ahlaktan uzaklaşma ise cinsiyet ve eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile görev yönelimleri arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişki var iken ego yönelimleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların görev yönelimleri sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde negatif yönde anlamlı yordayıcı güce sahip iken; ego yönelimleri sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde pozitif yönde anlamlı yordayıcı güce sahip olduğu bulunmuştur. Sporda ahlaktan uzaklaşmaya ait toplam varyansın %17’sinin hedef yönelimi ile açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahlaktan uzaklaşma, ego yönelimi, görev yönelimi, spor.

ABSTRACT

THE IMPACT OF TASK AND EGO ORIENTATION ON DEVIATING FROM ETHICS IN SPORTS

The purpose of this research is to examine the impact of athletes' task and ego orientations on deviating from ethics in sports. The population of the research consists of individuals engaged in sports in 81 provinces in Turkey, and the sample consists of 489 athletes reached by convenience sampling method. "Personal Information Form," "Sport Task and Ego Orientation Scale," and "Deviation from Ethics in Sports Scale" were used as data collection instruments in the research. Descriptive statistical methods were employed to analyze the data, along with correlation analysis to determine the relationship between variables, and regression analysis to ascertain the predictive power of task and ego orientation on deviating from ethics. Independent Samples T-Test was utilized to determine the difference between two-variable groups, and One-Way ANOVA test was used to identify differences among groups with more than two variables. Post Hoc (Scheffe) analysis was conducted to determine the source of the differences.

The results of the study revealed that athletes had high task and ego orientations, and low levels of deviation from ethics in sports. Task orientations of athletes showed significant differences based on gender, being a national athlete, and educational level, while ego orientations varied significantly based on being a national athlete, earning a living from sports, educational level, and years of involvement in sports. Deviation from ethics varied significantly based on gender and educational level. A negative and low-level relationship was found between athletes' task orientations and their levels of deviation from ethics, whereas a positive and moderate-level significant relationship was found between ego orientations and deviation from ethics. Task orientations of athletes were found to have a significant negative predictive power on deviation from ethics in sports, whereas ego orientations had a significant positive predictive power on deviation from ethics in sports. It was concluded that 17% of the total variance in deviation from ethics in sports could be explained by task orientation.

Keywords: *Distance from morality, ego orientation, task orientation, sports.*

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

TLI: Tucker ve Levis'in Uyum İndeksi

RMSEA: Yaklaşık Ortalama Karekök Hatası

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

p: Anlamlılık Düzeyi

r: Korelasyonel Katsayısı

n: Örneklem Büyüklüğü

%: Yüzde

\bar{x} : Aritmetik Ortalama

ss: Standart Sapma

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3.1. Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği için Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	40
Şekil 3.2. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği için Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	42

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Örneklem Büyüklüğü Tablosu.	38
Tablo 3.2. Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeğinin Cronbach's Alpha Güvenirlik Değerleri.	40
Tablo 3.3. Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeğinin Verileri Yorumlanırken Göz Önünde Bulundurulmuş Sınırlar.....	41
Tablo 3.4. Sporda Ahlakтан Uzaklaşma Ölçeğinin Cronbach's Alpha Güvenirlik Değerleri. .	42
Tablo 3.5. Sporda Ahlakтан Uzaklaşma Ölçeğinin Verileri Yorumlanırken Göz Önünde Bulundurulmuş Sınırlar.....	43
Tablo 3.6. Normallik Varsayımına İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri.	44
Tablo 4.1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Dair Bulgular.	45
Tablo 4.2. Araştırmaya Katılanların Milli Sporcu Olma Durumlarına Dair Bulgular.	45
Tablo 4.3. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Dair Bulgular.	46
Tablo 4.4. Araştırmaya Katılanların Geçimini Spordan Sağlama Durumlarına Dair Bulgular.	46
Tablo 4.5. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına Dair Bulgular.	46
Tablo 4.6. Araştırmaya Katılanların Sporculuk Sürelerine Dair Bulgular.	47
Tablo 4.7. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Dair Bulgular.	47
Tablo 4.8. Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Ortalama Puanlar.	47
Tablo 4.9. Katılımcıların Hedef Yönelimleri Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. ..	48
Tablo 4.10. Katılımcıların Hedef Yönelimleri Puanlarının Milli Olma Durumlarına Göre Karşılaştırılması.	48
Tablo 4.11. Katılımcıların Hedef Yönelimleri Puanlarının Geçiminin Spordan Sağlama Durumlarına Göre Karşılaştırılması.	49
Tablo 4.12. Katılımcıların Hedef Yönelimleri Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	49
Tablo 4.13. Katılımcıların Hedef Yönelimleri Puanlarının Spor Yıllarına Göre Karşılaştırılması.	50
Tablo 4.14. Katılımcıların Sporda Ahlakтан Uzaklaşma Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	50
Tablo 4.15. Katılımcıların Sporda Ahlakтан Uzaklaşma Puanlarının Milli Olma Durumlarına Göre Karşılaştırılması.	51

Tablo 4.16. Katılımcıların Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Puanlarının Geçiminin Spordan Sağlama Durumlarına Göre Karşılaştırılması.	51
Tablo 4.17. Katılımcıların Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması.	51
Tablo 4.19. Katılımcıların Hedef Yönelimleri ile Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Arasındaki İlişki Sonuçları.	52
Tablo 4.20. Sporda Ahlaktan Uzaklaşmanın Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.	53

1. GİRİŞ

Spor, insanların bir tür müsabakadaki başarısının birbiriyle bağlantılı pek çok bileşenin fiziksel ve zihinsel kondisyonlarına bağlı olduğunu ortaya koyan bir alandır. Bir sporun potansiyelini ortaya çıkaran en önemli unsur sporcuların odaklandığı hareketlerdir. Atletik potansiyelin oluşumu, grubun büyüklüğüne, yapısına, liderliğine, uyumuna, motivasyonuna, misyonuna, saldırganlığına ve yeteneğine bağlıdır. Belirli bir topluluğu yönlendirmek ve yönetmek için gerekli olan, insanları arzulan hedeflere yönlendiren özellikler; belirli amaçlar doğrultusunda bireyleri ve grupları etkileyen davranışsal süreç olarak tanımlanmaktadır (Barrow, 1977).

Bireyler, etrafında meydana gelen değişik birçok alandaki değişimlerle beraber kendi dışındaki dünyaya göre davranışlar geliştirmektedir. Günlük hayatın içinde olumlu ya da olumsuz pek çok durumla karşılaşan insan bu durumlara çeşitli tepkiler gösterir. Kabullendiği değerleri kendine özgü şekilde uygulamaktadır. Bunların altında karakter yatmaktadır. Karakter, bireylerin içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarından çok küçük yaşlardan beri içselleştirilerek şekil almaktadır. Farklı bir bakış açısıyla ele alırsak, spor açısından karaktere bakıldığında bu iki kavramın birbirlerinden çok uzak olmadığı gözümüze çarpmaktadır. (Brunstein, 1993; Cresswell ve ark., 2003; Murcia ve ark., 2008; Toros ve Yetim, 2000). Spor belirli bir kurallar disiplini olarak sadece fiziksel bir uğraş değildir aynı zamanda sosyalleşme aracı ve var olduğu topluma uyumu da kendi bünyesinde barındıran bir disiplindir. Sporda başarılı olmanın ancak kurallarla mümkün olabileceği ve bunun yanında uyumsal süreçlerini başarılı bir biçimde devam ettiren sporcular yeni nitelikler ve davranış kalıpları kazanır veya kendinde var olan özelliklerinin üzerlerine koyarak gelişimlerini sürdürürler. Spor karaktere şekil verip mücadele etmeyi de öğrettiği gibi iş birliğine önem vererek bireysel sporlarda disiplini, tehlikeli görülen sporlar dallarında da cesareti arttırır. Bedensel temasın yoğun olduğu spor dallarında da iletişim değerleri daha da çok olmaktadır. Spor saldırganlık dürtülerinin doğal olarak ve sosyal kurallar çerçevesinde boşaltılmasına da yardımcı olur.

Hedef yönelimi, insanların onlara ulaşmaktan kaynaklanan başarı duygusu için çeşitli hedefler veya faaliyetlerle ilişkilendirmesini ifade eder. İnsanlar bir başarı duygusu için çeşitli hedeflere yönelirler (Toros, 2001). Yüksek derecede öz-yönetimli sporcular, başaramayacaklarını hissettiklerinde rekabet etme konusunda isteksizdirler. Bu sporcular

kazanmayı veya avantaj elde etmeyi büyüklük olarak görürler ve kazanmak için, kurallara uymamak pahasına da olsa, ne gerekiyorsa yapmak isterler (Duda, 1992).

Spor başarısında meydana gelen birçok psikolojik faktörün ve fiziksel performansın başarı güdüsü perspektifinin ağırlıklı olarak bilişsel muhakeme, yetenek ve yeterlik algısı gibi konulara odaklandığı görülmektedir (Toros, 2005). Duda ve Nicholls (1992), bilişsel öğelere dayanan yaklaşımlarında iki ayrı başarı algısı olduğunu ifade etmiş ve bu yaklaşımları görev yönelimli hedefler ve ego yönelimli hedefler olarak belirtmiştir. Görev ve ego yönelimi olarak tanımlanan bu iki amaç yönelimi, bireyin yetenek düzeyi ile ilişkilidir (Toros ve Yetim, 2000). Görev yönelimli hedefleri olan bireylerin beceri geliştirmeye, yeni beceriler öğrenmeye, görevlerde ustalık göstermeye ve çok çalışmaya odaklandıkları söylenmektedir (Toros, 2001). Duda ve White (1992), görev yönelimine sahip sporcuların, beceri geliştirme, öğrenme, görev ustalığı, takım uyumu ve iş birliğine öncelik verdiğini vurgulamaktadır. Görev yönelimli hedefler sporda başarı için seçilen beceri geliştirme, uygunluk ve süreç odaklı faaliyetler olarak belirtilmektedir (Toros, 2001).

Duda ve ark. (1995), görevle ilgili hedef yöneliminin memnuniyet, zevk, egzersize içsel ilgi, içsel motivasyon ve zevk ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu bulmuştur. Performansın normatif kriterler kullanılarak değerlendirildiği yerde, bireyler başarı ve başarısızlığı kendilerini kendileriyle karşılaştırarak değerlendirirler. Bu durumlarda, bireyler yönelimlerini kişisel hedeflere dayandırır (Duda ve ark., 1995).

Ego yönelimli süreç temel olarak sosyal karşılaştırmaya dayanmaktadır. Festinger'in (1954) sosyal karşılaştırma hipotezine göre, objektif kriter karşılanamadıysa birey subjektif karar vermenin etkisinde olur, kendilerini başkalarıyla karşılaştırarak kendilerini değerlendirme motivasyonuna sahip olurlar.

Spor, sınırsız eğitim ve öğrenim fırsatları sunar. Spor, beceri ve kişisel gelişimde sürekli eğitimi teşvik eder. Nasıl daha iyi performans göstereceklerini öğrenen sporcular, nasıl daha iyi takım arkadaşı olunacağını da öğrenirler. Deneyimlerinden en iyi şekilde yararlanmak için çalışırlar. Antrenörler ve spor yöneticileri, sporcular ve akranlarıyla sürekli olarak öğrenir, büyür ve eğitim süreçlerine katılır. Spor yöneticileri, öz-yansıtma yoluyla takımlarını ve organizasyonlarını büyütme çalışırlar. Sporda, tüm paydaşlar için eğitim ve öğrenme süreci

için net bir amaç ve rol görülür. Spor, sosyal değişimi ilerletmek için bir platform olarak kullanarak sosyal değişimi teşvik eder. Spor, herkes için eşit erişim ve fırsat eşitliği meydana getirir ve ayrımcılığın, şiddetin ve istismarın ortadan kaldırılmasına yardımcı olur. Ayrıca spor, medeni haklar, insan hakları, barış inşası ve dünya meseleleri alanlarında sosyal değişimi ilerletmek için bir platformdan yararlanır. Sporun amacı için kritik ve merkezi olan sosyal değişim boyutu, spor ve oyunun rolü ve amacına ilişkin reddedilmek yerine, küresel spor arenasında kutlanmalı ve kucaklanmalıdır (Ateş, 2021).

Sporda birçok ahlak dışı davranışlar vardır ve bu ve bunun gibi sporun karakter oluşumuna etkisinin gerekliliği ortaya çıkar. Çünkü bu insani tutum ve davranışlar sporda çok önemli davranış biçimleridir. Ancak kuralsız sporlarda bu davranış kalıplarını sporculara kazandırmak zor olabilir. Sporcuların müsabakalara katılımı ancak manevi açıdan eğitici değere sahip olmaları halinde mümkündür. Bir takım sporunda yer alan bir kural veya sistem, toplumun başka bir alanında dile getirilmeyebilir (Bakdemir, 2010).

Spor ve ahlak ilişkisinin dikkate alınmasının tüm spor branşlarına yararlı olacağına inanılmaktadır (Şahin, 1995). Bu bağlamda ahlak, sporcuların davranışlarından ortaya çıkmaktadır. Sporcuların sorumlulukları ve örnek davranışları saygıyı sportmenliğin önemli bir parçası haline getirmektedir (Görgüt, 2015). Sporcuların doğruyu yanlış ayırt edebilmesi, iyi, kötü, ahlaki ve ahlaksız davranışlarının bilincinde olması, başkalarına ve kendisine karşı adil olması çok önemlidir. Koşullar ne olursa olsun sporcuların eylemleri ahlaki değerlerle ilgili olmalıdır (Eser, 2012). Sporda ahlak denildiğinde, sadece oyunun kurallarına uymak anlamına gelmediği, dostluk, özveri, onur, saygı, dürüstlük ve adalet gibi önemli kavramların sporcularda bulunduğu göz ardı edilemez (Pehlivan, 2004; Veronie ve Kart, 2010).

Uzun zamanlardan beri spor karşılaşmaları toplumlar tarafından büyük ilgi görmüş ve nerdeyse her dönemde popülerliğini korumuştur. Geçmişten başlayarak günümüze kadar geldiğinde hem antrenörlerde hem sporcularda yönetici, taraftar ve medya baskıları ahlaksal olmayan rekabet ortamları yaratmıştır. Sporda yer alan bu ahlak dışı davranışlar toplumsal hayatta da karşılık bulmakta olup davranış bozuklukları olarak değerlendirilebilmektedir. Müsabaka ortamlarında meydana gelen bu tür olumsuzluklar yöneticilerden seyirciliye kadar tüm unsurlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sporcuların hedeflerinin bilincinde olması, yetenek ve becerilerinin farkında olması, takımlarının ve kendilerinin belirlemiş oldukları

hedeflerine yönelik göstermiş oldukları bağlılıkları sporcuların ahlaki olarak davranışlarına etki edebilmektedir (Şahin, 2009).

Spor, temelde katılımcıların birbirleriyle iletişim kurması, etkileşim kurması ve ilişki kurması gereken sosyal bir ortamdır. Bu sosyal yapı aşağıdaki olumlu sonuçları üretir: Yaralı bir rakibe yardım etmek veya düşük performans gösteren bir takım arkadaşını teşvik etmek ve desteklemek, yalan söyleme, kışkırtma veya başkalarını incitmek gibi olumsuz olaylar yaratma olasılığını azaltır (Kavussanu, 2008).

Sporda ahlaki yargı, saldırganlık, kişisel ve çevresel faktörler, spor yapan ve yapmayan insanların ahlaki gelişimi, sporda antisosyal ve toplum yanlısı davranış, sporda ahlaki muhakeme ve ahlaki davranış, motivasyon iklimi ve spor sanatı ve spor yönelimi üzerine çalışmalar, spor ve günlük yaşam, spor etiğini farklı şekillerde etkiler, farklı bakış açıları getirir. Sporda ahlaki ikilem yaratan durumlara çok sık rastlanır. Ne yazık ki spor ortamındaki bu tür ikilemlerde sporcuların tercihi çoğu zaman fair-play'e uygun olmayan davranışlardan yana olmaktadır. Bu, özellikle profesyonel düzeyde yakın temaslı takım sporları için geçerlidir. Bu sebeple çalışma, görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşmaya olan etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Spor faaliyetlerinin genel durumuna bakıldığında, sporda ahlaka uygun olmayan davranışların daha çok yakın temasın olduğu alanlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Ortaya çıkan tablo sporda ahlakı geliştirmek amacıyla neler yapılması gerektiğine yönelik olarak soruları akla getirmektedir. Bir sporcunun dürüst davranması için hangi niteliklere sahip olması gerekir? Sporcularda ahlakın gelişimini etkileyen beceriler nelerdir? Bu sorular ışığında göre ve ego yönelim ve spor ahlakı arasındaki ilişki ilgi çekicidir. Bununla birlikte, literatürde sporcuların görev ve ego yönelimi, hedefe bağlılık ve ahlaki yapılarında farklılaşma arasındaki ilişki hakkında çok az araştırma vardır. Bu anlamda bu çalışmanın sonuçları literatüre katkı sağlamaktadır. Bu çerçeveden hareketle görev ve ego yöneliminin sporda ahlaki uzaklık arasındaki ilişki incelenecektir.

Bu araştırmanın amacı sporcularda görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşmaya etki edip etmemesini tespit etmektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Spora yönelik eğitim veren okullarda yetişen spor yöneticileri ve eğitimcileri okullarda, kulüplerde, federasyonlarda ve alt yapı sporlarında yetiştirdikleri sporcuların spor ahlaklarına, görev bilinçlerine ve egoları üzerinde önemli bir etkiye sahiptirler. Yetiştirilen milyonlarca sporcunun spor ahlakı eğitimcileri tarafından şekillenmektedir. Sporcunun yaptığı sporu olması gereken kurallara göre yapması, fair-play bilincini taşınması, sevgi, saygı, dürüstlük, işbirliği ve disiplin gibi değerler spor ahlakının içinde yer almaktadır. Burada spor eğitimcileri ve yöneticileri sporun sadece kazanmak olmadığını etik bir şekilde rekabet etmenin önemini sporculara aktarabilirler. Sporculara puan elde etmek veya oyunu kazanmak adına hile, kural ihlali ve uygun olmayan davranışların sporun ahlakına aykırı olduğunu vurgulayabilirler. Bu doğrultuda yetiştirilen bir sporcu sahip olduğu spor ahlakını sadece sporda değil hayatının geri kalan kısmına da yansıtabilir. Toplum içerisinde spor ahlakına sahip bireyler saygılı, işbirlikçi, adil ve sorumluluk sahibi olma yönünde hareketler sergilerler. Bunların yanında sporun kaynaşma ve barışçıl yönlerinin farkında olarak farklı kültürler içerisinde anlayış ve hoşgörüyü insanları davet ederler. Gelecek adına ahlaklı sporcuların yetişmesinde spor yöneticileri ve eğitimcileri büyük sorumluluk sahibidirler. Geçlerin spor ahlakı ile buluşmaları ve bu ahlakı hayatlarının bir parçası olarak görmeleri eğitimcilerinin yardımı ile gerçekleşebilir. Bu bilinç ile yetiştirilen sporcular var olan toplumda spor kültürünü yaşatırlar ve yaşatılan bu kültür adil, saygılı ve dürüst bir yapıya sahip olacaktır.

Tüm spor dallarında etik dışı davranışlar, spor seyircisini ve toplumu olumsuz etkiler. Bir sporcunun saha içindeki sporda ahlak dışı davranışı rakip taraftarın tepkisine neden olur ama kendi taraftarının beğenisini kazanabilir. Bu durumda sporcuların saha içindeki davranışları seyircilere, antrenörlere ve yöneticilere ve ardından topluma yansır. Bu açıdan bakıldığında kendilerini hedeflerine adanmış sporcuların güçlü ve zayıf yönlerini bilerek başarılı oldukları, dolayısıyla ahlaksız olmak yerine takımın ve kendilerinin koyduğu hedeflere ulaşmak için çaba sarf ettikleri söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında sporcuların sportmenliği stadyumdan topluma aktarılmaktadır. Bu nedenle sporcularda ahlak dışı davranışlara yol açan alışkanlıkların araştırılması önemlidir.

Dünyada ve ülkemizde spor içerisinde başarı ve maddi kazançlar daha çok ön plana çıkmaktadır. Spor olgusunda özellikle alt yapılarda iyi bir eğitiminin yanında başka önemli değerlere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmalar sporcuların görev ve ego yönelimleri üzerine araştırmalar spora bağlılık düzeylerini (Ermisket, 2022); başarı motivasyonlarının etkilerini (Balkis, 2019; Tozkar, 2019; Turhan, 2009) ve sporda stresle başa çıkma stratejileri (Çavdarlı, 2013) arasındaki ilişkileri ele almışlardır. Yine literatürde yer alan sporda ahlaktan uzaklaşma çalışmaları ise futbol oyun eğitimi (Çelik, 2021); antrenörlerin etik davranışları (Sarıol, 2021); orta öğretim öğrencilerinde fair play (Eriş ve Dündar, 2020); sporcularda sportmenlik yönelimi (Yıldız, 2019) ve kadın futbolcuların sportmenlik yönelimleri (Çavdar ve Yıldırım, 2019) üzerine şekillenmiştir.

Yapılacak bu araştırma ile görev ve ego yönelimleri üzerine sporda ahlaktan uzaklaşma konulu bir araştırmaya rastlanılmamış olup araştırma bu yönü ile literatüre yeni bir ışık tutacaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerine etkisi var mıdır?” olarak incelenmektedir.

1.4. Alt Problemler

Araştırmanın genel problem durumundan hareketle aşağıda verilen alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Sporcuların görev yönelimi, ego yönelimi ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri nedir?
2. Sporcuların görev ve ego yönelimleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sporcuların görev ve ego yönelimleri milli olma değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Sporcuların görev ve ego yönelimleri geçimini spordan sağlama değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sporcuların görev ve ego yönelimleri eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sporcuların görev ve ego yönelimleri spor yılları değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları milli olma değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları geçimini spordan sağlama değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
11. Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmaları spor yılları değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
12. Sporcuların görev ve ego yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
13. Sporcuların görev ve ego yönelimleri sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma olgusunun varlığını kabul ettikleri varsayılmıştır.

Katılımcıların görev ve ego yönelimlerinin etkilerinin spordaki diğer davranışlara etki ettiğini kabul ettikleri varsayılmıştır.

Tüm katılımcıların ölçek sorularına içtenlikle yanıt verdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma Türk sporcularında 18 yaşından büyük sporcularla sınırlıdır. Yapılan araştırmada gönüllüler açık test yöntemi çerçevesinde bilgilendirme formu ile çalışmaya

katılmışlardır. Araştırma araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Eğilimi Ölçeği ile sınırlıdır.

Yapılan bu araştırmanın alt sınırlılıkları ise řu şekildedir.

- Araştırmanın istatistiksel olarak güvenilir olması için yeterli sayıda katılımcının araştırmaya katılması sağlanmıştır.
- Katılımcılarda gönüllülük esas alınmıştır.
- Araştırma ilişkiyel tarama ile gerçekleştirilmiştir.
- Çalışma ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

GÖREV VE EGO YÖNELİMİ

2.1. Başarı Hedefi Kuramı

Başarı hedefleri, bir kişinin başarı davranışının amacını, amacını veya odağını ifade eder. Bu hedefler, kişi ve durumdaki değişikliklere yanıt veren geleceğe dayalı olasılıkları temsil eden dinamik bilişsel varlıklardır. Hedeflenen performans düzeyine (hedef belirleme literatüründe olduğu gibi) sıkı sıkıya atıfta bulunmazlar, bunun yerine insanların yeterliliklerini veya yetersizliklerini nasıl değerlendirdiklerine ve davranışlarını buna göre nasıl yönlendirdiklerine atıfta bulunurlar. Başarı hedefi teorisi, insanların yeterlilik arayışları sırasında çok çeşitli duygusal, davranışsal ve bilişsel sonuçları düzenlemede başarı hedeflerinin rolünü vurgulamıştır. Daha yakın zamanlarda, başarı hedefi teorisi üzerine araştırmalar, çeşitli başarı motivasyonu teorilerini bütünleştiren hiyerarşik başarı motivasyonu modelini geliştirmiştir (Nicholls, 1984; Moran, 2004).

Kuramın öncüsü olan Nicholls (1984) ‘ün ortaya koyduğu Başarı Hedefi Kuramı (Achievement Goal Theory), hem Bandura'nın “Kendine Yeterlik Kuramı” hem de Harter'in “Yeterlik Güdülenmesi Kuramının akılcı olarak kapsamı arttırılmış biçimidir. Bu kuram başarının ve başarılı olamamanın bireysel olarak nasıl içselleştirildiği ve davranışın birey için ne anlam ifade ettiğini ortaya koymaktadır (Singer ve ark., 2001).

Hedeflerin elde edilmesi sonrasında hissedilen başarı, hedefin sporcu tarafından başarılmasına göre değerlendirilmektedir (Nicholls ve ark., 1989). Başarı ya da başarısızlık hissi sporcunun hedef yönelimi ile bağlantılıdır. Başarı, kişinin bizzat kendisi ve başkalarıyla karşılaştırılması ile hedef yönelimini belirler (Nicholls, 1984). Örneğin; basketbolcu için daha önemli olan hangisidir? Maçı kazanmak mı yoksa mümkün olan en iyi performansı sergilemek mi? Elinden gelenin en iyisini yapmayan fakat galip gelen sporcu kendini nasıl başarılı bulur? Bu başarı hisleri sporcuların hedef yönelimleri ile birbirine bağlıdır. Kısaca söylemek gerekirse, hedef yönelimi bireyin başarısını mukayese ettiği mercektir. Başarı hedefi konusu, bireyin davranışı belirlenirken başarı hedeflerine odaklanmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bireyin motivasyonunu anlayabilmek için başarı ve başarısızlık kavramlarının kendisi için nasıl

bir anlam ifade ettiğini bilmemiz gereklidir (Hanrahan ve Cerin,2009). Nicholls (1992), Başarı hedefi kuramı hakkında yürütülen çalışmalar sonucunda, iki tane bağımsız başarı hedefi olduğu tespit edilmiştir ve bunlar görev yönelimli hedefler ile ego yönelimli hedefler olarak adlandırılmıştır (Weinberg ve Gould, 1995).

Bahsi geçen bu iki hedef yönelimi bireylerin beceri seviyelerini değerlendirmeleriyle ilişkilidir. Görev yönelimi ağırlıklı olan birey yeni beceri öğrenme, beceri gelişimi, sıkı çalışma ve görevde ustalığı gösterme konusuna yoğunlaşırken; ego yönelimi ağırlıklı olan birey kendisinin üst seviyedeki yeteneğini göstermek için yoğunlaşır ve daha az bir çaba sarf ederek rakibini mağlup etmek ister (Guest ve White, 2001).

Nicholls (1984) ve Duda (1987)'ya göre, başarı güdüsüne ait en önemli tanımlayıcı özellik, birey tarafından idrak edilen yeterlilik düzeyi olarak ifade edilmektedir. Algılanan yeterlilikte gelişimsel düzeyler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Birey gençken, yetenek ve performans, çocukluk döneminden ileriki yaşlara kadar da yaşantıya dayalı olarak gelişim göstermektedir (Duda ve Hall, 2001).

Belirli düzeyde motivasyonel yönelime sahip bireylerin başarısında bireysel farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir (Duda, 1989). Hedef yönelimi teorisine göre bireyler yeteneklerini ortaya koymaya çalışırlar. Bu noktada bireysel farklılıklar devreye giriyor ve yeteneklerin ortaya konulma şekli kişiden kişiye farklılık gösteriyor. Duda (1989), Nicholls'un önerdiği hedef yönelimi teorisini genelleştirerek spora uyguladı. Duda ve meslektaşları (Duda 1989, Duda ve White, 1992), sporcuların hedef yapılarının (bunlara görev ve öz-yönelimli hedefler adını verirler) birbiriyle ilişkili boyutlarda değerlendirilebileceğini ileri sürmüşlerdir. Görev ve kişisel başarı boyutları, hedefe yönelik çerçeve içerisinde ayrı fakat birbiriyle ilişkili alanlardır (Toros, 2004).

Araştırmacılar görev yönelimine sahip olan bireylerin, güçlü görev yönelimi olmayan bireylere göre daha fazla adapte olunabilir davranışı kabul etme eğilimi gösterdiğini belirtmektedirler. Güçlü görev yönelimine sahip bireyler tarafından kabullenen ve adapte olunabilir davranışların arasında; yoğun öğrenme faaliyetlerinde bulunulması, görevi yerine getirirken gösterilen yüksek gayret, gayretin gösterilmesinden duyulan gurur ve memnuniyet ve zorlu görevlerle uğraşma tercihi bulunmaktadır (Mcmanus, 2004).

2.1.1. Görev ve Ego Yönelimli Hedefler

Varsayımsal hedef teorisi, bir başarı ortamında iki başarı hedefi olduğunu öne sürer. Dweck ve Elliott (1983) tarafından performans hedefleri ve öğrenme hedefleri olarak adlandırılan bu hedefler, Nicholls (1984) tarafından öz yönetimli ve görev odaklı; Ames (1992) tarafından yetkinlik merkezli hedefler ve ustalık hedefleri olarak formüle edilmiştir. Bu noktada görev ve öz-yönetim kavramlarıyla daha genel olarak spor psikolojisi literatüründe karşılaşmaktayız. Nicholls ve ark. (1989) araştırmalarında, insanların çeşitli hedeflere ulaşmak için çabaladıklarını ve bu hedeflere ulaşmaktan bir başarı duygusu elde ettiklerini bulmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, insanlar kaçınılmaz olarak çeşitli amaçlara yönelirler. Bu nedenle sporcuların, kendisi için değerli olan hedeflere ulaşmak ve var olmak için çeşitli davranışsal yönelimlerde buldukları söylenebilir.

Görev ve ego yönelimleri, hedef yöneliminin iki alt boyutunu oluşturmaktadırlar. Görev yönelimine sahip bireyler, görev yönelimli ve göreve odaklanmış bireyler olarak isimlendirilirler. Görev yönelimli bireyler görevin tam anlamıyla anlaşıldığını kanıtlama eğilimine sahiptirler (Moran, 2004). Görev yönelimi, kişinin yeni bir beceri öğrenirken değerlendirme aracı olarak kendisini referans aldığı bir hedef yönelimidir. Bu yönelime sahip bireylerde uzmanlaştıkları alanda boy gösterdiklerinde ve hedeflerine ulaştıklarında kendilerini başarılı hissederler (Duda, 1993).

Hedef yöneliminin alt boyutları görev ve ego yönelimi, birbirlerinden farklı özelliklere sahip yönelimlerdir. Bu iki yönelimden birine baskın şekilde sahip sporcunun amacı belirlediği hedeflerine ulaşmaktır (Duda, 1993). Bireyin yönelimi sonucunda koyduğu hedefler, gerçekleştirilmesi gereken görevler olarak değerlendirilebilir. Bu sebeple sporcunun hedeflerine ulaşmak amacıyla gösterdiği performans, istek ve azim bireyin sahip olduğu yönelime paralel bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Örneğin; bir futbolcunun amacı maç esnasında koşu mesafesini ve ikili mücadele kazanma oranlarını yükseltmeye dair performans sergilemekken ego yönelimli bir futbol oyuncusu minimum bir performans ile müsabakayı kazanmak istemektedir. Sporcu bir önceki maçında 4 kere ikili mücadele kazanmış ve bir sonraki maçta bu oranı 7'ye çıkarmak için çaba sarf ediyorsa bu sporcu için görev yönelimli bir sporcu değerlendirilmesi yapılabilir. Bununla birlikte takım arkadaşlarından daha fazla topla oynama ve sadece direkt

skora etkiye dayalı bir performans sergileme isteğine sahip bir futbolcu ego yönelimli bir sporcu kategorisine dâhil edilebilir. Her iki sporcu içinde amaç kazanmak olsa da görev yönelimli birey daha önceki yüzdelerini temel alarak performansını yükseltmek isterken ego yönelimli sporcu sadece sonuca odaklıdır (Toy, 2015).

Görev yönelimi yoğun mücadele, gerçekleştirilmesi zor görevler üstlenme ve yüksek motivasyon gibi sporcuda görülmek istenen davranışlardır. Ego yöneliminde ise normalden az performans sergileme ve motivasyon eksikliği, karşılaşılan olumsuz durumlarda pes etme, başarısızlık durumlarında kendisini yetersiz olarak nitelendirme gibi davranışlar yaygındır (Toros, 2001). Ego yönelimine sahip sporcu başkalarının performansını ve yeteneklerini referans alıp kendisine dair değerlendirmeler yapmazken görev yönelimli bir sporcunun odağı kendi performansları ve öz yeterlilik duygusunu güçlendirmektir (Toros, 2001). Başarıya dayalı hedef yönelimindeki etmenlerden bazıları; mücadele, görev tercihi, performans ve yoğun istek davranışlarıdır. Konu hakkında yapılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde sporcuların planlanmış antrenmanlarında göstermiş oldukları performansın görev yönelimi ile olumlu bir ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir. Antrenörlerin yapmış oldukları gözlemlerde, görev yönelimi baskın sporcuların antrenman esnasında daha yoğun çalıştıkları değerlendirilmiştir (Duda, 1993).

Cinsiyet karşılaştırılmalarında erkek sporcularda ego yöneliminin kadın sporculara nazaran daha yaygın olduğu görülmüştür (White ve Duda, 1994). Bu sonucu destekler nitelikte (Toy, 2015) kadın sporcuların görev yönelimli davranışlar sergilemede daha yatkın oldukları sonucuna ulaşmıştır. Kadın sporcularda ego yöneliminin daha az rastlanmasının sebebi toplumsal cinsiyet rolleri dâhilinde kadınlara yüklenen sorumlulukların egosal davranışları baskılaması şeklinde yorumlanmaktadır (Toy, 2015).

Görev Yönelimli Hedefler

Görev yönelimli sporcuların motive kaynağı kupalar veya verilen ödüller değildir. Bireysel gelişimi için sporcu göstermiş olduğu performansı yine kendisiyle kıyaslayarak motive olmaktadır. Bu sporcular motivasyonları yüksek sporculardır çünkü elde ettiği başarıyı bir son olarak değerlendirmektedir. Sporcu başarıyı görevinde uzmanlaşması olarak görür ve gelişimi

enasında iyi bir performans sergilediğinin farkında olduğunda işinde kendisini daha aktif hisseder (Toros, 2001).

Bireyin görev yönelimli olma ve performansını en üst düzeye getirme isteği içsel bir dürtü sayesinde şekillenir. Özgüvenli bir şekilde karar alma ve uygulama, en iyi performansı sergileme ve işinde ustalaşma gibi özellikler görev yönelimli bireylerde oldukça yaygındır. Görev yönelimli sporcular genellikle beceri öğrenimi ve teknik açıdan gelişime önem verirler. Hedeflediği başarıya ulaşmak için sporcu her daim azimli olmalı ve performansını en iyi düzeyde sergilemelidir. Bu yönetime sahip sporcular spor müsabakalarını yeteneklerini ve öğrendiklerini sergilemek ve insanlara göstermek için bir fırsat olarak görür. Bu şekilde sporcu bireysel gelişiminden mutluluk duyar (Jagacinski ve Nicholls, 1984; Nicholls ve ark., 1990).

Görev yöneliminin, kurallara uygun hareket etmek, benlik saygısını güçlendirmek, diğer bireyler ile birlikte uyum halinde hareket etmek ve sıkı çalışma alışkanlığı kazandırmak gibi sporcu üzerinde pozitif etkileri vardı. Görev yönelimi, bireylerin etik duygusunu geliştirmede ve uzun vadede en iyi performanslarına ulaşmalarında katkı sağlamakla birlikte sporcunun başarısızlık gibi durumlarda motivasyonunu yüksek tutmasına yardımcı olur. Görev yönelimli sporcular karşılaştıkları zorluklarda pes etmez, kendilerine verilen görevleri en iyi şekilde yapma gayreti gösterir ve yetenekleri dâhilinde hedef belirlerler. Görev yönelimli sporcu alanında uzmanlaşma konusunda sürekli bir araştırma ve öğrenme çabası içerisindedir. Bu yönetime sahip sporcuların beceri gelişiminde kendilerine en büyük katkıyı sıkı çalışmanın sağladığını düşünmektedirler. Bilinçli bir şekilde akranlarıyla kendilerini kıyaslamazlar. Bu sporcular için referans aldıkları en büyük kaynak kendi performanslarıdır. Bir başka deyişle görev yönelimli sporcuların başarı kavramına karşı algıları bireysel gelişimdir. Negatif ortamlarda ve durumlarda sahip oldukları motivasyonu korumaya ve devam ettirmeye daha yatkınlardır. Bireysel açıdan gelişime ve yeni beceri öğrenimlerine her daim açık olan görev yönelimli sporcular, geliştikçe ve ustalaştıkça içsel doyuma ulaşırlar ve başarı hissini her daim hissederler (Arıburun ve Aşçı, 2005; Flores ve ark., 2008; Gershgoren, ve ark., 2011; Jöesaar ve ark., 2012; Toros, 2001; Van de Pol ve ark., 2012). Görev yönelimi baskın bir bireyin başarı değerleri, gelişim ve başarımadır. Bu bireylerin göze çarpan en önemli özellikleri sürekli bir gelişim ve öğrenme çabası içerisinde olmalarıdır. Kişisel gelişim ve görevin sorumluluklarını karşılamak en büyük öncelikleridir. Görev yönelimine sahip sporcularda her daim göstermiş oldukları bir önceki performanstan bir adım daha ilerisini gösterme eğilimi ve arzusu vardır. Bir

maçta 10 km koşan bir futbolcu bir sonraki maçta 12 km koşmak istemesi ve bunun için daha fazla çaba sarf etmesi görev yönelimli sporcuya örnek gösterilebilir (Daşdan, 2006).

Ego Yönelimli Hedefler

Hedef yöneliminin var olan iki alt başlığından bir diğeri olan ego yönelimi, diğer bireylerden (rakipleri veya takımdaki sporcular) daha iyi olma, daha çok dikkat çekme ve rakiplerine karşın daha üstün olmak gibi sporda diğer bireyleri referans olarak alan bir yönelimdir (Yeltepe, 2007). Ego yöneliminde başkalarından seviyece üstün olma düşüncesi baskındır. Ego yöneliminde sosyal bir kıyaslama durumu söz konusudur. Bu kıyaslama aşağı, yukarı ve eşit derecede olmak şeklinde sınıflandırılır. Aşağı düzeyde karşılaştırmada, birey kendinden yetenek ve şans olarak daha düşük seviyede olan bir sporcu ile kendisini karşılaştırarak kendisini iyi hisseder. Kişinin bu karşılaştırmayı yapma sebebi kendine olan saygısını korumak isteğindedir. Rakibim, iyi olmasına karşın, benden daha kötü bir performans sergiledi gibi içsel çıkarımlar yaparak içinde bulunduğu durumda olumlama yapar ve kendini savunur. Bu sebeple aşağı doğru sosyal karşılaştırma yapan birey kısa süreli başarı duygusu yaşasa da daha iyi ve başarılı olma durumlarında bulunamaz (Nicholls, 1989).

Yukarı düzeyde karşılaştırmada ise sporcu, daha iyi ve yetenek açısından bariz bir şekilde kendinden üstün bireyler ile bir kıyaslama içerisindedir. Bu şekilde sporcu sahip olduğu yeteneklerinin ve performansının geliştireceğine inanmaktadır. Başarı hakkında varsayımlar bulunmadan bu tarz bir kıyaslama net sonuçlar veremez, çünkü sporcunun benliğinde üstünlük duygusuna dair olumlu göstergeleri fark edip buna göre aksiyon göstermelidir. Aksi takdirde gerçeklikten uzak, sahip olunan becerilerin doğru bir şekilde değerlendirilmediği bir karşılaştırma; etkinsizliğe, çaresizliğe ve konsantrasyon kaybına sebep olup sporcunun kendine dair negatif yönde düşüncelerini ortaya çıkaracaktır (Waldron ve Krane, 2005). Kıyaslama sonrasında ego yönelik üstün olma düşünceleri kazanılsa dahi, hedefin bir süreçten ziyade bir başka birey olmasından dolayı oluşabilecek ruh hali bireyin gelişimi için kendisine hedefleri planlayamamasına sebep olacaktır (White ve Duda, 1994).

Karşılaştırma düzeylerinden sonuncusu olan eşit derecede yapılan sosyal karşılaştırmada, sporcu kendisiyle aynı seviyede veya biraz daha iyi bir sporcu ile karşılaştırma yapmaktadır. Bunu yapmaktaki amaç bireyin kendisini hangi düzeyde olduğunu görmek

istememesidir. Bu karşılaştırma ile birey kendisi hakkında içsel değerlendirme yapabilir. Fakat bu karşılaştırma gelişim sürecinde performans baz alınarak yapıldığı için bir devamlılık sağlayamaz. Bununla birlikte eşit düzeyde yapılan karşılaştırmalar gelişim ve uzmanlaşma sürecinde yapılması en uygun karşılaştırmalardır (White ve Duda, 1994).

Ego yönelimine sahip bir sporcuda başarıyı elde etme konusunda daha iyi olma ve sahip olduğu yetenekleri başkalarına göstererek rakipleri karşısında galip gelme düşüncesi baskındır (Toros, 2001). Bu yönelimdeki sporcularda davranış olarak başarması gereken görevleri, diğer bireylere yeteneklerini göstermek ve daha iyi olduğunu kanıtlamak için kullanırlar (Duda, 1993). Bireyin göstermiş olduğu bu davranışların asıl sebebi becerilerini başkalarıyla kıyaslamak ve kanıtlamaktır (Toros, 2001).

Ego yönelimli sporcularda üstünlük gösterme eğilimi vardır. Kendi başarı ve yeterlilik duyguları için diğer bireylerin yeteneklerini ve performanslarını baz alan ego yönelimli sporcular üstünlük durumuna odaklanırlar (Waldron ve Krane, 2005). Rakip olarak gördükleri diğer sporculara karşı üstün gelirlerse başarıya ulaşacaklarını, sosyal statülerinde değer kazanabileceklerini ve kazançlar sağlayabileceklerini varsayarlar. Bu düşünceler sahip olmanın asıl sebebi sosyal durum başarıları elde etme isteğidir. Ego yönelimli sporcularda başarıyı garantilemek ve şanslarını artırmak için minimum efor sarf edecekleri görevlere yönelirler (White ve Duda, 1994).

Ego yönelimine sahip sporcular müsabakalarda yarışabilmek adına yapılan müsabakanın yapılacağı tarihe yakın antrenmanlarda becerilerini gösterme, kendini ön plana çıkarmak gibi antrenörleri aldatıcı hareketler sergileyebilmektedirler. Bununla beraber takımdaki oyunlar arasından fark edilmek için takım arkadaşlarını olumsuz etkileyebilecek eylemlerde bulunabilirler (Toy, 2015).

2.2. Sporda Hedef Belirleme

Hedef, “bir kişinin önceden planlanmış yaşantılar sonucu önceden kararlaştırılan davranış değişikliği, kişinin göstereceği davranışın betimi olarak” tanımlanmıştır (Kocaekşi, 2010). Çoğu insan hedefi, “objektif, standart, bazı hareketlerin amacı ve becerinin performans seviyesi olarak” tanımlarlar. Bazıları ise, “nesnel ya da çok öznel amaçları eğlenceli yapmak ve zevk almak gibi” anlatırlar (Toros ve ark., 2010).

Hedefin tanımlamalarına bakacak olduğumuzda farklı yaklaşımlar göze çarpsa da (örneğin; iş piyasasında amaç yönetimi ya da istek düzeyi gibi) benzer olan şey hedefin iki ögeden meydana geldiğidir:

Yön: Kişilerin seçimlerini açıklamanın yanında, davranışlarının yönlerini ya da odaklanılması gereken noktalara göre bireyin yapmış olduğu seçimleri ifade eder.

Karşılaştırma standardı: Asgari düzeyde ulaşılması gereken nitelik ve nicelikteki tutum, davranış ya da performansı açıklar (Durdubaş, 2013). Wade’e (2009) göre de hedefler iki ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan ilki istenen hedef, ikincisi ise hedefe ulaşma süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedef belirme, hedefe varmak için atılan adımların neler olması gerektiğini bilmeye zorlar. Bununla birlikte süreci belirli zaman dilimlerine ayırarak hedeflere ulaşmayı kolaylaştırmasının yanında süreci yönetilir bir forma da sokar (Yıldız, 2019)

Locke ve Latham (1990) hedef belirleme ve görev performans teori alanında lider konumundadır ve hedeflerle alakalı hemen hemen 400 çalışmaya imza atmıştır. Aşağıdaki şekilde, hedef belirleme teorisinin çok sade bir görünümünü vardır. Teoriye göre, davranışı belirleyen iki bilişsel belirleyicinin varlığından söz etmek mümkündür. Bunlar; değerler ve niyetler (hedefler) dir. Locke ve Latham, birinin değer yargılarını tecrübe ettiği şeklin duygusal olduğunu ifade etmektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse, bireyin değerleri onlarla tutarlı olan şeyleri yapma isteği meydana getirir. Ayrıca hedefler başka mekanizmalar vasıtasıyla davranışa (iş performansı) da etki etmektedir. (Lunenburg, 2011).

Sporcuların ilgi alanlarını dikkate alarak, hem ego hem de görev odaklı hedef eğilimlerini içeren sporcuların performanslarını değerlendirmek için Hedef Profilleri kullanılır. Bu profiller, ego ve görev ölçeklerindeki orta bir puanı temel alır. Hedef profilleri, sporcuların

farklı hedef eğilimlerini değerlendirmek için kullanılan bir araçtır. Bu profiller, sporcuların motivasyonlarını ve performanslarını anlamak için ego (bireysel başarı) ve görev (takım başarısı) odaklı hedeflere dayanır. Ortanca bir puan, sporcuların hedeflere olan eğilimlerinin bir karışımını yansıtır ve performans değerlendirmelerinde kullanılır. Bu şekilde, sporcuların farklı hedeflere ne kadar odaklandıkları ve performanslarını nasıl etkilediği değerlendirilebilir. Spor psikolojisinde alanında yapılan hedef belirleme çalışmaları son 40 yıl içerisinde gündeme taşınmıştır. Geçen zaman içerisinde hedef belirleme de nesnel ve ölçülebilir çalışmalardan ziyade sezgisel olarak hedef belirleme çalışmalarına ağırlık verilmiştir (Duda, 2001).

Başarı bağlamlarında oluşan bu iki ana hedef perspektifi, ego ve görev katılımı olarak adlandırılır.

2.2.1. Hedef Belirleme İlkeleri

Locke'ye ait olan hedef belirleme kuramı, bu alanda türlü ve geniş kapsamlı çalışmalar yapılmasına sebep olmuştur (Kingston ve Hardy 1997; Duda ve Nicholls, 1992). Bu alanda yapılan ilk çalışmalar, endüstri ve örgütler dâhilinde gerçekleştirilmiş, bundan sonraki dönem içinde bilhassa 1980'li yılların sonuna gelirken spor ve egzersiz alanlarına da ilgi gösterilerek bu konularda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Kingston ve ark., 1997). Performansın önemli olduğu alanlarda hedef belirlemek önemlidir. Sporda da gözle görülebilen bir performans söz konusu olduğundan bu alanda hedef tespit etmek ve bu tespit edilen hedeflerin sonuçlarının neler olduğunu ölçebilmek mümkündür. Hedef belirlemede bazı kurallar söz konusudur. Bunlar;

- **Hedefin Zorluğu:** Hedef belirleme kuramında, hedefin zorluğu ile performans arasında var olan ilişkinin doğrusal yönde olduğu belirtilmektedir (Locke ve Latham, 1990). Hedefin zorluğuna ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların %91'inde zorluk derecesi yüksek olan hedeflerin performansı artırdığı tespit edilmiştir.
- **Hedefin Özel Olması:** Galip gelmek birey için oldukça genel anlamı olan bir hedeftir. Bireyin kendisine özel hedefler belirlenmelidir. Sporda kendilerine özel hedefler seçen bireylerin, hedefi olmayan ya da sadece galip gelme hedefine sahip olan bireylerden daha üst seviyede olduğu görülmektedir (Gürsel, 2003).

- Hedeflerin Geçiciliği: Hedef belirleme çalışmaları yapılırken kısa ve uzun vadeli hedeflerin bir araya getirilmesi daha etkili olmaktadır. Kısa vadeli hedefler, uzun vadeli hedefi meydana getirmek için şart olan bireysel basamağı sağlamaktadır. Hedeflerin kısa ve uzun vadeli olarak ortaya konulmasında bir zaman aralığı belirlenmediğinden dolayı geçici hedefin popüler olmasına engel olunur. Hedefler kısa vadelerde zorlayıcı ve çıldırtıcı olabilir. Hedefler daha uzun aralıklar ile belirlenirse de gerçekleri ifade etmiyor olabilir, dikkat yitirilerek ısrar ve gayret dayanağı başarısızlığa uğrayabilir (Gürsel, 2003).
- Hedeflerin Ortaklığı: Locke ve Latham (1990), hedef belirleme kuramı içinde bireyin hedeflerine karşı grubun yahut takımın etkinliğini tahmin edememişlerdir fakat yapılan çalışmalar sonucunda grup hedefinin performansı bireysel hedef kadar artırdığı görülmüştür. Grup hedefi belirli olan bireyler görev üzerinde tek başlarına çalışmalarına oranla daha az gayret göstererek çalışırlar (Gürsel, 2003).

2.2.2. Sportif Hedefler Basamağı

Sporda hedef belirleme, sporcunun belirlediği hedeflere ulaşabilmesi için ilk olarak kazanması gerektiği özelliklerin ortaya konulması şeklinde ifade edilebilir. Hedeflerin belirli olması, sporcunun var olan performans durumu artırdığı için plan ve program yaptığı esnada antrenöre bir rota çizer. Çok bariz bir şekilde sporcudan beklenen davranışların neler olduğu gösterdiğinden ötürü sporcuyu motive eder ve bununla birlikte sporcunun çalışma kalitesinde de yükselişe yol açar (Carr ve Weigand, 2002).

Sporda amaçlar belirleneceği zaman sporcunun fiziksel ve psikolojik yetenek ve beceri kapasitesi muhakkak dikkate alınmalıdır. Zor ulaşılacak hedef seçimi veya kolay ulaşılacak hedef belirlemek kişiye bir fayda sağlamaz. Kabiliyetlerinin pek bilincinde olmayan spora yeni başlayan bireylerde hedef belirlemeyi antrenörler tarafından yapılmalıdır. Ancak hedefler, branş anlamında yeterli tecrübeye erişmiş sporcular tarafından belirlenirse bu durum sporcunun daha istekli ve sorumlu davranışlar sergilemesine yardımcı olur. Sporcu ve antrenör arasında da samimi ve güvene dayalı bir ilişki olmalı (Hodge ve Petlichkoff, 2000).

Duda ve Hom (1993) tarafından basketbol yaz kampına katılım gösteren 21 kız 53 erkek genç sporcunun katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada cinsiyet değişkeni ile hedef yönelimi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir.

Ötken ve ark. (2017)'nin 124 kadın 130 erkek basketbol sporcuları üzerinde hedef yönelimi düzeylerini belirlemek için gerçekleştirmiş olduğu çalışmalarında cinsiyet değişkeni ile görev ve ego yönelimi alt boyutları arasında anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşmışlardır.

Carpenter ve Yates (1997) 93 erkek futbolcudan oluşan araştırma grubunun hedef yönelim düzeylerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda amatör futbolcuların yarı profesyone futbolculara nazaran görev yönelimi puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mağaracı (2017) spor sakatlığı ile hedef yönelimi arasındaki ilişkiyi incelediği ve 58 erkek futbolcunun katıldığı çalışmada spor sakatlığı yaşamının görev ve ego yönelimi ortalama puanları arasında herhangi bir ilişki olmadığını tespitini yapmıştır.

Gill ve ark. (1988)'nin lisede ve üniversitede eğitim gören 114'ü kadın 140'ı erkek olmak üzere toplamda 254 öğrencinin katıldığı çalışmada, hedef yönelim puanları ile rekabet gücü puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edilmiştir.

SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA

2.3. Ahlak

Ahlak, yüzyıllardır filozoflar tarafından incelenen bir kavramdır ve hakkında birçok hipotez, fikir ve açıklama ileri sürülmüştür. Ahlaki kavramlarda birçok etken vardır ancak toplum ve o toplumda yaşayan bireyler arasındaki ilişkide herkesin koyduğu kuralların iyi ya da güzel olduğu gösterilmektedir. Toplumun veya toplumdaki bireylerin kabul etmesi gereken genel bir kural olarak kabul edilir (Aydın, 2003).

Evrensel ahlaki değerler kültüre ve ırka göre farklılık gösterse de günümüzde çoğu insan doğru ve yanlış konusunda güçlü ahlaki inançlara sahiptir. Ahlaki muhakeme olarak da bilinen her insandaki ahlaki gelişim, çeşitli karmaşık sorunları analiz etme yeteneğidir. (Cevizci, 2000). Toplumun kabul ettiği kültürel ve ahlaki değerleri benimseyen, toplumun bir üyesi olarak üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getiren bireyler, düzenli ve sağlıklı bir toplum oluşmasını sağlayacaktır. Ahlak, bireyler arasındaki ilişkileri yöneten bir dizi kuraldır (Akandere ve ark., 2009).

Ahlak, Hulk'un Arapça çoğuludur. "Mizaç, kişilik, doğa, din, kişilik" anlamına gelir ve çoğul bir kavramdır, ancak genellikle tekil olarak kullanılmaktadır (Çağrı, 1989; Erdem, 1994; Kılıç, 2007). Ahlak, tüm davranış kuralları olarak kabul edilmekle birlikte belirli bir zaman diliminde bireyler ve toplum tarafından oluşturulan bir bilinç biçimi olarak da ifade edilebilir. Bu nedenle ahlak, bilinçle ilgili bir kavram olarak değerlendirilebilir (Hançerlioğlu, 1986). Bilinçle ilintili olarak ahlak, doğru-yanlış, iyi-kötü gibi birçok soyut kavramı içinde bulundurur. Her ne kadar ahlaki olan ve olmayanlar noktasında çoğunluğun kabulü olsa da herkesin ortak düşünce birliğinden söz etmek mümkün değildir (Kulaksızoğlu, 1995).

İnsani değerler, ahlaktan bağımsız değerlendirilemez ve bir insanın varlığı ahlaki değerlerle başlar. İnsani değerlerin yokluğunda değerlerin ahlaki olanından da söz edilemeyeceğini söylemek mümkündür (Poyraz, 2004). Özetle, ahlaki değer, davranışsal olarak iyi – kötü olarak sınıflandırılmış ve genel geçer bir tabir olarak onaylanmış değerleri kapsamaktadır (Cebeci, 2005).

2.4. Ahlak Eğitimi

Ahlak, yüzyıllardır filozoflar tarafından incelenen bir kavramdır ve hakkında birçok hipotez, fikir ve açıklama ileri sürülmüştür. Ancak, pozitif bilime ait değildir. "Bir ahlak bilimi vardır, çünkü belirli ahlaki olayları belirli bir şekilde inceler. Belirli kuralları ve ahlaki yasaları vardır. Ancak bu kural ve yasalar, olayların gözlemlenmesinden ve deneyimlenmesinden gelmez. Bu sebeple ahlak ilmi, pozitif bir ilim sayılmaz." (Pazarlı, 1980). Ahlaki kavramlarda birçok etken vardır ancak toplum ve o toplumda yaşayan bireyler arasındaki ilişkide herkesin koyduğu kuralların iyi ya da güzel olduğu gösterilmektedir. Toplumun veya toplumdaki bireylerin kabul etmesi gereken genel bir kural olarak kabul edilir (Aydın, 2003).

Ruha bakarak ve onun erdemli yapısını ortaya çıkarmaya çalışarak insan ahlakını insan doğasının doğasında arayan erdem etikçilerinden farklı olarak Kant, ahlaki yükümlülüklerin duyular alanında çıkarılamayacağına; ahlaki yükümlülüklerin duyular alanında çıkarılamayacağına inanıyordu. Ahlakın, kişisel duygu ve hedefleri aşan davranışlara uygulandığına inanıyordu. Kant, Ahlak Metafiziğinin Temelleri adlı eserinde iyi niyet dışında hiçbir şeyin kayıtsız şartsız iyi sayılamayacağını belirtmiş, iyilik yapmanın yapılabilecek bir yükümlülük olduğunu ancak ahlaki bir değerinin olmadığını belirtmiştir. Ahlaki açıdan değerli eylemlerin, yükümlülüklere saygı nedeniyle ahlaki yasalara uyan eylemler olduğuna inanıyordu. Görevi, yasaya saygıdan kaynaklanan eylemin gerekliliği olarak yorumlayan Kant, karakterin ahlaki değerinin eğilimden ziyade zorunluluktan dolayı iyilik yapmak olduğunu belirtti.

Kant, insanın ahlaki bir varlık olması nedeniyle ahlâk yasasının önemine dikkat çekmiş, herkesin ahlak yasasını taşıdığına ve ahlak yasasının evrensel bir temele dayandığına inanmıştır. Ancak bu bağlamda ahlak yasalarını genellemelere indirmediği ve gerçek hayatla bağdaşmayan ideal durumlarda ahlaki ilkeler oluşturduğu için eleştirildi. Durkheim, ahlakın doğasının tarih ve etnografya tarafından belirlendiğine dikkat çekerek evrensel ahlak kurallarına ulaşmanın imkânsız olduğuna inanıyordu. Etiğin toplumda ortaya çıkan sorunları çözmek için geliştirilen davranış kuralları olduğuna inanıyordu (Cladis, 2003; Özyurt, 2007).

2.5. Ahlak Gelişimini Etkileyen Kuramlar

Ahlaki gelişim, kişilik gelişimini etkileyen en büyük faktörlerden biridir. Bu alanda yapılan araştırmalar, ahlaki gelişimde bireysel farklılıklar olduğunu göstermiştir. Ancak bilişsel gelişimin yüksek olması beklenirken ahlaki gelişimin yüksek olması beklenmez. (Kabadayı, 2010). Piaget (1932) çocukların davranışlarından çok ne düşündükleriyle yani ahlaki akıl yürütmeleriyle ilgilenmiş ve ahlaki sorunların üç bileşeni olduğunu belirtmiştir: kuralları anlamak, ahlaki sorumluluk ve adalet anlayışı. (Aydoğan, 2020). Piaget, aynı zamanda çocukların oyunlardaki kurallar ve bunlara uyumlarını incelemiş, ahlak gelişimi konusundaki ilk kuramsal yaklaşımı ortaya çıkartmıştır, bu kuramsal yaklaşım yaş gruplarına göre 4 grupta incelenmektedir (Mehmedoğlu, 2003):

- Duygusal devinim dönemi (0-2 yaş)
- Ben merkezci dönem (2-7 yaş)
- Başlangıç hâlinde iş birliği dönemi (7-11 yaş)
- Gerçek iş birliği dönemi (11 yaş ve üzeri)

2.5.1. Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişimi

Lawrence Kohlberg, 25 Ekim 1927'de Bronxville, New York bölgesinde doğdu ve Yahudi bir ailede büyüdü. Lise eğitimini Philips Academy'de tamamladıktan sonra 2. Dünya Savaşı'nda askerliğini yaptı. Dünya Savaşı sırasında ticari bir yük gemisinde mühendis olarak çalıştı. Savaştan sonra 1948'de Chicago Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı ve Jean Piaget'nin çocuklar ve ergenlerde ahlaki muhakeme üzerine yaptığı çalışmayla ilgilenmeye başlayınca, lisansüstü eğitim için üniversitede kaldı ve ABD'de çalıştı. Piaget'nin bebeklikten erişkin olgunluğa kadar altı aşamalı bir gelişim sistemi olarak gördüğü iki aşamalı ahlaki gelişim sistemini geliştirdi ve 1958'de doktora tezini tamamladı. (Çinemre, 2012).

Arapçada yaratılış, tabiat, karakter ve mizaç anlamlarına gelen mora, "hulk" kelimesinin çoğul halidir. Ahlak, insanların iyi ve kötü huylarını, doğru ve yanlış davranışlarını anlatan genel bir terimdir. İyi ve güzel davranışlara ahlak, kötü ve çirkin davranışlara ise ahaksızlık

denir. Bir toplumun kültürü, değerleri, inançları, gelenekleri ve diğer faktörleri, insanların davranışlarının ahlaki veya ahlaksız olup olmadığını belirler. (Yılmaz, 2019).

Ahlaki gelişim ise; kişilerin, belirli davranışları doğru-yanlış ya da iyi-kötü olarak nitelendirmelerini sağlayan ve kendi davranışlarını yönetmelerini sağlayacak ilkeleri elde etme sürecidir. Ahlaki gelişimin amacı, evrensel ilkeler doğrultusunda bireylerin kendi ahlaki ilkelerini geliştirmesidir. Ahlaki gelişim, çocuğun çevresindekilerle iletişim kurmasıyla başlayıp özellikle üç yaşından itibaren dil kullanımıyla pekişmektedir. Birçok psikologa göre, ahlak gelişimi ile kişilik gelişimi birbirini tamamlayan iki gelişim alanıdır (Gümüş, 2015). Bireylerde ahlaki gelişim, çok erken yaşlarda başlamaktadır. Çok iyi gözlemci olan ve taklit yetenekleri iyi olan çocuklar başta anne ve babaları olmak üzere çevrelerinde gördükleri davranışlarla kendilerine bir ahlaki kimlik oluşturma çabasındadırlar.

Kohlberg'in hayatını incelendiğinde onun "ahlak" kavramına ilgisinin lise yıllarında başladığını görmekteyiz. Kohlberg lise yıllarındayken başkaları tarafından konulan kurallara karşı çıkmış fakat onun uymadığı kurallar, başkalarının haklarına zarar verecek nitelikte de değildi. Ona göre bu kurallar keyfi konmuş ve adaletten uzak kurallardı. Kohlberg bir öğretmenin önerdiği "Karamazov Kardeşler" kitabını okumuş ve içerikteki ahlaki konulardan çok etkilenmiştir (Yılmaz, 2019).

Kohlberg okul yıllarında okuduğu eserlerle birçok düşünürün etkisi altında kalmıştır. Sokrates, Platon, Kant, John Dewey ile John Rawls Kohlberg'in etkilendiği ve kuramının temellerinin oluşumuna katkı sağlayan düşünürler arasında sayılabilir. Kohlberg'in ahlak görüşlerinden etkilendiği bu düşünürler, rasyonel ahlaki benimsemişlerdir. Kohlberg daha çok, Kant'ın "Her insana bir araç değil kendi içinde bir amaç olarak davranın" görüşü ile Rawls'ın ahlak felsefesindeki "bilgisizlik perdesi" kavramından etkilenmiştir. Kohlberg'in ahlak anlayışında adaletin özü "insana saygı" ve "evrensellik" ilkelerinden oluşur. Bu düşüncesinin oluşumu da Kant'a dayanmaktadır (Yılmaz, 2019).

Jean Piaget, 1932'de *Moral Judgments in Children* adlı kitabını yazarak ahlaki yargıların gelişimini sistematik olarak inceleyen ilk teorisyendi. Kohlberg tarafından geliştirilen *Moralizing Theory of Bilişsel Gelişim*, Piaget'nin bu çalışmasına dayanmaktadır (Yılmaz, 2019). Piaget ve Kohlberg'in bilişsel gelişim teorilerinde ahlaklılık konusunda en belirleyici

faktör muhakeme yeteneğidir. Ahlaki sorgulama, insanların ahlaki davranışlarının en görünür göstergesidir (Yaşartürk, 2019).

Kohlberg kuramını oluştururken Piaget'in kuramını dikkate almıştır. Kohlberg Piaget'den farklı olarak, çocukları oyun anında değerlendirmek yerine çocuklara bazı örnek olaylar verip, çocukların akıl yürütme yoluyla kendi ahlaki fikirlerini ortaya çıkarmalarını sağlamıştır (Öztürk, 2020).

Ahlaki gelişim basamaklarından/düzeylerinden önce bireyin bilişsel gelişiminin temel özelliklerini bilmek gerekmektedir. Aksi halde küçük bir çocuğun, kuralları bilmemesinden veya kavrayamamasından doğan uyumsuzluk, yaramazlık olarak değerlendirilebilir veya aile terbiyesi olmadığı vs gibi yorumlarla küçük yaş çocuklarına haksız yorumlarda bulunulabilir. Bu gibi bir durumda çocuğa kuralları öğrenebileceği somut ortamlar oluşturmak bilişsel gelişim açısından önemlidir.

Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre her evredeki kişilerin, olaylara bakışı değişkenlik göstermektedir. Gelenek öncesi düzeyde otoriteden korkma ve kişisel çıkarlar ön plandayken geleneksel düzeyde; birey, ait olma ihtiyacını karşılamak için uyum içeren davranışları göstermekte ve burada içinde bulunulan grubun istekleri ön planda tutulmaktadır. Ayrıca bir üst evrede kanun ve kurallara sıkı sıkıya bağlılık varken gelenek sonrası düzeyde, evrensel değerler ön plandadır. Gelenek sonrası düzeyde kişi, artık özgürdür, kendi ahlak ilkesini oluşturur ve buna göre davranış gösterir (Öztürk, 2020).

Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişim Dönemleri

Ahlaki gelişim, bireylerin doğru-yanlış, iyi-kötü gibi durumlarda karar verebilme mekanizmasının duyarlı hale gelmesidir. Her birey birinci evrede birinci düzey ahlak seviyesinden başlayarak, bireysel olarak farklılaşan sistemle üst seviyelere çıkmaktadır. Kohlberg'e göre daha üst seviyelere ulaşabilmek, insanların gelişip oluşturacakları aktif yapılara ve sosyal tecrübelerine bağlıdır. Bireyler buldukları seviyelere göre karşılaştığı ahlaki problemler ile ilgili kararlarını vermektedir (Yaşartürk, 2019). Dolayısıyla her bireyden belli bir ahlaki problem karşısında aynı kararı beklemek yanlış bir tutumdur. Bireyler buldukları evrenin gelişim özelliklerine uygun olarak karar vermektedir.

Kohlberg'e göre ahlak, bilişsel bir yetenektir. Ahlak; bireyin, oluşturduğu evrensel ilkelerle tutarlı olacak şekilde yargıda bulunabilme, karar verebilme ve bu kararlar sonucunda davranabilme kapasitesidir. Kohlberg'e göre bireyin karar vermeyi gerektiren bir ikilemde verdiği kararlar, onun ahlaki anlayışını ve düzeyini gösterir (Yaşartürk, 2019).

Kohlberg, ahlaka değerler açısından değil, insan yaşamındaki işlevi açısından yaklaşır. Kohlberg'in teorisine göre ahlaki ilkeler, temelde adalet ilkelerine dayanan, çoklu arzu çatışmalarını çözümlenin bir yoludur (Akyürek, 2007). Başka bir deyişle, Kohlberg'e göre ahlak, "adalet" ve onun insan yaşamı üzerindeki etkisi açısından yorumlanmalıdır.

Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı'nın bazı temel kavramları vardır:

Yapısalcılık: Kültürel bağımsızlık ve gelişimsel olarak düzenlilik içeren bilişsel süreçlerin (tecrübe) organize edilmiş şeklini ifade etmektedir.

Fenomenalizm: Bir kişinin davranışları ancak o kişinin deneyimlerinin bilinmesiyle anlaşılabilir.

Etkileşimcilik: İnsanların bilişsel yapıları, zihinde belli şemalarla oluşmuş tecrübeler yoluyla ortaya çıkar. Yani bilişsel yapılar doğuştan gelmez ve çevresel etkenlerle oluşmaz.

Benlik: Sosyal gelişimin temelini oluşturur. Her evrede farklı bir boyut kazanır.

Rol Alma: Sosyal çevre, kişinin rol alma yoluyla bireyin ahlak gelişimine katkı sağlar. Rol alma, ahlak gelişiminin üst evreleriyle aynı doğrultuda artar.

Denge: Adalet kavramının temel ilkesidir (Yaşartürk, 2019).

Kohlberg'e göre insanların hangi evrede olduğunu ya da hangi basamağa ulaşabileceğini belirleyen 4 kriter vardır:

1. Mantıklı sorgulama kapasitesi,
2. Bireyin arzu ve motivasyonu,

3. Bireylerin sosyal rolleri öğrenme fırsatları,
4. Bireylerin adalet biçimi (Yaşartürk, 2019).

Kohlberg, bireyin ahlak gelişimini yorumlarken farklı değişkenleri dikkate almıştır. Bireyin zekâsı, toplumdaki rolü, bir durumda sonuca ulaşmada kullandığı yol ve yöntemler ve toplumun değer yargılarına bakış açısı, kişilerin ahlak gelişimini etkileyen değişkenlerden bazılarıdır. Kohlberg'e göre kişinin sosyal hayata katılımı ve sosyal hayatta yer alması ahlaki gelişimi ve ahlaki davranış sergilemesi adına önem arz etmektedir (Öztürk, 2020). Dolayısıyla sosyal bir çevrede yaşayan bireylerle asosyal bireylerde gözlenen ahlaki davranışlar farklılık gösterebilmektedir.

2.5.2. Piaget'e Göre Ahlak Gelişimi

Hem motor hem de bilişsel özelliklerin yer aldığı duygusal dönemde çocuk, var olan kuralların farkındadır ancak bu kuralların amacını bilmemektedir. Piaget'nin bağımlı dönem olarak da adlandırdığı benmerkezci dönemde kurallar mutlak, değişmez gerçekler olarak görülür. 7-11 yaşları arasında başkalarının görüşlerine saygı çerçevesinde kurallar konur; kurallara uymamanın ceza gerektirdiğine inanılır. 11 yaş ve üzeri gerçek iş birliği döneminde çocuklar bağımlılık ahlakından kurtularak işbirlikçi ahlak aşamasına ulaşırlar. Değerlendirmelerin göreceli hale geldiği dönemlerde ahlaki yargılar ve kuralların uygulanması esneklik gösterebilir. Genellikle bu dönemde yüksek düzeyde özerk ahlaki gelişimin sağlandığı düşünülmektedir (MEB, 2013).

Piaget'nin teorisinin yeniden incelenmesi ve yorumlanması olarak tanımlayabileceğimiz Kohlberg'in ahlaki gelişim teorisinde Kohlberg, Piaget'nin araştırma ve bulgularını genişletmiştir (Marr, 1990).

Modern bir ahlak eğitimcisi olarak Kohlberg iyinin ideal biçiminin ne olduğunu sorgulayan eski bir düşünürü, Platon'a "Ahlak gelişim basamaklarının ahlak gelişimine uyarlanması konusundaki çalışmalarında Platon'un, rasyonel iyinin (rational good) gücüne olan inancının yeniden ileri sürülmesi gerektiğini fark ettim"(Kohlberg, 1970) şeklinde atıfta bulunur (Çinemre, 2013).

Bilişsel gelişim kuramının var olan iki önemli savunucularından Piaget ve Kohlberg, ahlaki gelişimi bilişsel gelişime bağlamışlardır. Çocukları doğal ortamlarında gözlemleyerek bilişsel gelişim kuramını ortaya koyan Piaget, ahlaki gelişimde 7 yaş dönemini kritik bir dönem olarak kabul eder (Erden ve Akman, 1998).

Misket oynayan çocukları dışardan gözlemleyen Piaget oyun kurallarına saygının gelişim düzeyini incelemiştir. İnceleme süresince çocuklara kurallarla alakalı sorular yöneltilmiş ve kuralların oluşumu, değişimi ve uyulması gibi konularda çocukların fikrini almıştır. Bu fikirler neticesinde 6 yaşından küçük çocuklarda kural kavramının yerleşmediğini, 2 yaş civarı çocukların kural olmadan oyun oynayamadığını, 2-6 yaş aralığı çocukların kuralların farkında olsalar da amacını tam olarak belirleyemediklerini ortaya koymuştur. Jean Piaget'e göre 6–10 yaş aralığındaki çocuklar ise kurallara uyarken zorluk çekmekte fakat yine de kazanırken kurallar çerçevesinde kalmaya çalışmaktadırlar. 9–10 yaş seviyesinde ise çocuklar kuralları net olarak ortaya koyar; kesin ve değiştirilemez olarak niteler (Çırak, 2006).

Piaget'nin çalışmalarında, 7 yaş altı çocukların ahlaki gerçeklik ilkesine uygun olarak düşündükleri ifade edilmektedir. Gözlemlenen bazı temel özellikler bu dönemin, “dışa bağımlı evre” olarak söylenmesine yol açmıştır. Bu süreçte çocuklara göre normlar (kurallar) değişmeyen bir nitelik olup eğer kurallara uyulmaz ise sonucunun ceza olduğunu bilmektedirler (Çam ve ark., 2012; Kağıtçıbaşı, 1999).

Jean Piaget ahlaki gelişimi, çocukların yer aldıkları çevre tarafından onlara karşı sunulan kurallara, hiçbir kuralı sorgulamadan uyum gösterdikleri dışa bağlı dönem ile, davranışı altında yatan niyete bağlı olarak değerlendirdikleri ve davrandıkları sürece ise özerk dönem olarak adlandırılır. Bu süreç ise yukarıda da bahsedildiği gibi iki dönem halinde incelemektedir (Özdemir, 2003).

Dışa bağlı evrede, ahlaki gerçekçilik önem arz eder ve çocuk, yetki sahibi kişilerin belirttiği kuralları kabul eder. Özerk evrede ise, kuralların durumsal gereksinimlere bağlı olarak değişebileceğini kabul eden birey, davranışların altında yatan sebepleri ve niyetleri değerlendirebilmekte ve kişiye göre değişebilecek kuralları içselleştirip kararlarında uygulayabilmektedir (Kohlberg, 1971; Piaget, 1932, akt. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Bağımlı (Heteronomi) Ahlak Dönemi: Ebeveynlerin yaptırım ve davranışlarına göre ahlaki davranışların şekil aldığı bu dönem çocukluk döneminin 4-8 yaş aralığını kapsamaktadır. Yaptığı davranışın iyi ya da kötü olduğuna, davranış sonucunda aldığı ceza ya da ödüle göre karar veren çocuk; kurallara karşısındaki otoriteye saygı duyması sebebiyle uyma eğilimindedir. Aynı zamanda bu dönemdeki çocuklar, kuralların herkes için aynı ve evrensel olduğunu algımlarken davranışları elde ettikleri sonuçlara göre şekillenmektedir (Acuner, 2004).

Bağımsız (Otonomi) Ahlak Dönemi: Bu dönem 8-10 yaş aralığını işaret eden ve çocukların kendi kurallarına göre hareket etmeye başladığı ve kendi vicdanıyla birlikte karar aldığı bir dönemdir. Adalet, vicdan, başkalarının duygularını anlayabilme gibi yeteneklerin gelişmeye başladığı bu dönem çocuklar için ahlaki kurallar kesin ve değiştirilemez değil; öznel ve duruma göre değişebilen kurallardır. Kurallara uymalarının nedeni ceza alacakları değil, karşılık güven ve anlayışın bir sonucudur. Aynı zamanda bir davranışı değerlendirirken sonucuna göre değil kişinin niyetine göre değerlendirme kriteri uygularlar (Şengün, 2008).

2.6. Ahlaktan Uzaklaşma Kavramı

Sporla kişi ahlakın sonradan kazanılan ve eylemsel tarafında bulunmaktadır. Davranış tek başına ele alındığında ahlakla ilgili olmayabilir ama herhangi bir kişiyi etkilediği durumlarda o zaman ahlakın konu alanına dâhil olur. Sportif eylemlerde bireylerle etkileşimin çok olduğu alanlar olduğu için spora dair faaliyetlerin bütünü ahlakla çok yakın ilintilidir (Şahin, 1995). Ahlakta, belli başlı kurallar çerçevesinde toplum tarafından kabul görünmesi halk tarafından benimsenmesi hedeflenmektedir. İşte burada kişiler ile ilişkilerinden dolayı uluslararası bir boyut kazanan spor kelimesi hafızalara gelmektedir. Spora küresel ölçekte bakıldığında; sosyal ölçütler, kurallar ve görevler sistemi biçiminde kendini göstermektedir (Görgüt, 2015). Spor ve ahlak kavramları arasındaki bağlantı, bilim insanları tarafından çok değinilmemiş ve dolayısıyla da araştırmalara yansımamıştır. Spor ile ahlak alanları her ne kadar birbirlerinden ayrı görünseler de bu iki kavram arasında bugüne değin dikkate alınmamış, kayda değer bir ilişki olduğunu ifade edebiliriz. Çünkü spor ve ahlak kavramlarının buluşma noktasında, insan ve insanlar arasındaki bağlantıları bir düzene sokan bir dizi normlar sistemi olmasıdır. Bu her iki alanda insanların iletişim ve etkileşimi vesilesiyle meydana gelmiştir. Spor, sosyal bir kurallar ve roller düzeneği olarak kendine yer bulmuş ve karşılıklı olarak spor

yapıldığında hareketler sınıflandırılır kurallarında bilinmesi gereklidir (Pehlivan, 2004; Veronica, 2010).

Eylemler kuramsal yapıdan, davranış biçimine dönüştükleri zaman değerler sistemine geçiş yaparlar. Böylelikle eylemler, bireysellikten uzaklaşarak diğer kişileri ilgilendiren bir pozisyona geçerler. Diğer insanları ilgilendirdiği kadar kişiler arası ilişkilerde anlam ve değer kazanıp bir ahlaki davranış olur. Herhangi bir hareket yalnız başına değerlendirildiğinde ahlakla ilgili değildir. Ancak bu eylem davranışa geçtiği zaman diğer bireyleri alakadar ettiği ölçüde zararlı-faydalı, iyi-kötü, güzel-çirkin vb. şeklinde kendini gösterir. Bu durumdan dolayıdır ki sportif etkinlikler doğrudan doğruya ahlakla ilgili bir disiplindir. Sporda, bireysel sporlardan ziyade takım sporlarında diğer kişiler söz konusudur. Ahlak kavramı; davranışların iyi da kötü olduğunu kişilerin davranışlarının oluşturduğu sonuca göre belirler. İyi, güzel, olumlu ve istenen ahlakça değerli olandır. Kötü ise boş, yararsız ve ahlakça kıymetsiz olandır (Veronica ve Masari, 2011).

Sporun içerisindeki ahlak anlayış tarzı, güzel ve çirkin eylemler temel alınarak bir değerlendirme yapılırsa; güzel yani iyi davranışlar, haksız avantajlar elde etmeme, rakibe düşmanlık beslememe, fırsat eşitliğini muhafaza etme, takım arkadaşlığına ve iş birliğine dayalı davranma ve empati oluşturabilme gibi davranışlar ile örneklendirilmek mümkündür (Gürpınar, 2015).

2.7. Sportif Ahlak

19. yüzyılda gerçekleşen buhar temelli teknolojik gelişmeler kas gücüne olan ihtiyacı azaltmış, insanların sosyal hayatlarına ayıracak zamanlarının artmasını sağlamıştır. Sanayi endüstrisindeki bu gelişmelerden spor da etkilenmiştir. Sporda oluşan değişimlerin ilki aktif olarak sporun içerisinde bulunan soylu sınıfının izleyici konumuna gelmesi ve sporu meslek olarak benimseyen kişilerin ortaya çıkmasıdır. Meydana gelen bu gelişmeler ile beraber profesyonellik spor camiasında oldukça yaygın bir hale gelmiştir. 19. Yüzyılın sonlarına amatör spor yerini profesyonelliğe bırakmıştır. Artık sistemsel bir yapıya sahip olması ve artan ciddiyet sebebiyle zamanla spora dair bazı kavramlar kaybolmaktadır. Bu durum profesyoneller ve amatörler arasında büyük farklar doğurmaktadır. Spor günümüzdeki haline gelene kadar geçmişte sahip olduğu ruhu kaybetmiş ve sıradanlaşmaya başlamıştır. Spor izleyicisi ve sporcular için önemli bir kavram olmasına karşın kişilere eskisi kadar zevk vermemekte ve tek

düze haline gelmektedir (Yapan, 1992). Fair Play kurallarına uygun davranışlar göstermek sporcuların üzerlerinde büyük bir baskı hissetmelerine yol açar. Özellikle profesyonel sporcuların arzu ettiği maddi kazançları elde etmesinde gösterilen mücadele, kulüp ve bireysel anlamda elde edilen sportif başarının oldukça büyük bir etkisi vardır. Artarda alınan başarısız sonuçlar sporcunun kariyerini olumsuz etkiler. Bu bağlamda sporcuların rakiplerini bir düşman gibi görmesi ve kariyerini koruma iç güdüsü sporcu açısından olası bir davranış ve düşüncedir. Mücadele edeceği rakibi karşısında galip gelme ve en iyi performansını gösterme isteği var olan güdülerin bir dışı vurumudur.

Sporda elde edilen başarı ödül olarak değerlendirilmekte ve dışsal faktörler başarının yapısını oluştururken başarı elde edilene kadar geçirilen süreç değerlendirmeye dahil edilmemektedir. Bu bağlamda spor ve kazanma kavramları bir arada düşünüldüğünde maruz kalınan fiziksel ve psikolojik şiddet verilen ödüller ile göz ardı edilerek durumun kötü etkileri normalleştirilmeye devam edilmektedir (Yıldırım, 2016).

Müsabaka sporları kendi içerisinde farklı özelliklere sahiptir. Bu özellikler sporu kategorileştirmede yardımcı olmaktadır. Bu kategoriler ise üç ana başlıkta toplanır. İlk kategoride yer alan spor tarzı insanın doğayla yoğun bir şekilde etkileşimde bulunduğu dağcılık, kayak, rafting gibi spor dallarıdır. Bu spor dallarında galip gelmek için başka etmenler gerekmektedir. Birey bu spor dallarında doğaya karşı bir mücadele içerisindeydir. Bir diğer spor kategorisi ise jimnastik, artistik patinaj, uzun atlama ve yüksek atlama gibi bir ya da birden fazla sporcunun birbirleri ile mücadele ettiği spor dallarını kapsamaktadır. Bu kategoride yer alan spor dallarında bireyin yarıştığı tek kişi karşısındaki rakibidir. Üçüncü ve son kategoride yer alan spor alanı ise kişisel aktivitelerdir. Bu kategoriye dâhil olan örneğin tenis, futbol, basketbol, voleybol, hentbol gibi branşlarda karşılıklı mücadele söz konusu olduğundan eğer rakip olmazsa karşılaşma gerçekleşmemektedir. Spor doğası gereği belirlenen kurallara uygun, mücadeleye dayalı ve mücadele esnasında rakibine saygı ve önem gösterilen bir fiziksel aktivitedir. Bahsi geçen etmenlerin bulunmadığı bir ortam ve durum yaşanıyorsa burada spor bahane gösterilerek fiziksel ve psikolojik bir münakaşa söz konusudur. Spor yarışmaları birbirleri ile kurallara uygun ve maksimum çabanın sarf edilerek mücadele verilen ve nihayetinde bu şekilde başarı elde etmeyi içermektedir. Kurallar gereği sporcular birbirleri ile düşmanca bir rekabete girmez ve birbirlerine saygı gösterirler. Rakiplerine karşı art niyetli davranışlarda bulunarak değil kendi yetenek ve performanslarına dayanarak kazanmaya çalışmaktadırlar (Yıldırım, 2002).

Spor müsabakaları, sporcuların yeteneklerinin ve performanslarının göstermiş oldukları davranışlar sayesinde ölçümlenebildiği, kıyaslamaların ve tahminlerin yapılabileceği veriler sunan kamuoyu değerlendirme etkinlikleridir. Bireylerin yarışma tutkusu ve kazanma istekleri var oldukça spor müsabakaları da varlığını sürdürecektir ve sporcular sahip oldukları bu düşünce ve davranışları geliştirmeye devam edeceklerdir. Spor müsabakaları, sporcuların sahip oldukları yeteneklerini ve becerileri hakkında öz eleştiri yapabilmeye kendilerini değerlendirme fırsatı vermektedir. Spor, en iyi performansı ve sonucu elde etmek adına gösterilen mücadele olarak düşünüldüğünde, branş farkı gözetilmeksizin her daim gelişmeye, karşılıklı saygı, hoşgörü ve dostluğa ulaştırmaktadır. Sporda rekabet ruhunun en önemli noktası da budur. Kurallar çerçevesinde rekabetin yoğun bir şekilde var olduğu spor, kişinin öz benliğini bulmasında, etik duygu ve düşüncesini sahip olabilmesinde, diğer bireyler daha sağlıklı bir ilişki ve diyalog kurmasında, olaylara değişik bir perspektiften bakabilme becerisini geliştirmesinde, takımdaki diğer sporcular ile uyum içerisinde olmasında, sahip olduğu ahlaka uygun olmayan düşüncelerinin ve davranışlarının düzeltilmesi gibi kısacası bireyin kişisel gelişimini her anlamda önemli derecede etkileyen bir rolü olduğu düşünülmektedir. Sporun ahlaksal açıdan gelişime katkı sağladığı bilinmekle birlikte aşırı rekabet içeren durumlarda bireylerin negatif davranışlar gösterdiği durumlar da gözlemlenmiştir. Haddinden fazla rekabet sporcuları ahlaki açıdan uygun olmayan davranışlara ve düşüncelere sürüklemekte ve sosyal ilişkilerden uzak bir bireye dönüştürebilmektedir.

2.8. Spor-Ahlak İlişkisi

Bilindiği üzere ahlak olgusu, insanların kötü davranış ve alışkanlıklarından uzak durmalarına sağlamalarına katkıda bulunmaktadır. Spor ortamı ise, insanların ahlaki yönlerinin geliştirildiği bir ortam olarak değerlendirilmektedir (Erdemli, 1992). Sporu eğitim ve ahlak çerçevesinde incelediğimizde, eğitim faaliyetlerinden bir tanesi olarak görülen spor, ortak amaçları olan, değerleri ön planda tutan ve takdir edebilme duygusunu aşıl原因an bir unsurdur. Hoşgörü ve anlayış, gerektiğinde sorumluluk alabilme ve iş birliği yaparak düzen oluşturma gibi özellikleri de geliştirir (Yıldırım, 2002).

"Yapısal bir bütün olarak bakıldığında spor, bireysel mükemmelliğe ulaşmak için tasarlanır. Sportif koşullar altında kurulan etkileşimlerde insanların fair play konusunda uygun

kararlar verebilmesi, toplumda dürüst ve tatmin edici bir yaşam sürmenin olmazsa olmazıdır. Spora düşünme becerileri etkilidir.” (Türkmen ve Varol, 2015).

Sporcunun sahip olduğu kazanma hırsı sportmenlik duygusundan üstün gelmektedir. Profesyonel statüdeki sporcularda kurallar ile belirtilenin dışında içgüdüsel olarak gösterilen fair play davranışları az sayıdadır. Bu durum en çok futbolda yaşanmaktadır. Futbolda kazanma düşüncesi var olan bütün spor etiğine aykırı davranışları meşru kılar. Bu sebeple futbolcularda rakiplerine karşı dürüst olmayan davranışlar gösterme ve haksız üstünlük sağlama eğilimi vardır. Müsabaka esnasında hakemin görmediği pozisyon ve alanlarda kurallar uymayan davranışlar göstermektedirler (Küçüköğlü, 2012). Profesyonel olarak icra edilen sporun doğasında var olan kazanma ve kaybetme durumlarında galip takım hedefinde ilerlerken mağlup olan takım süreci izlemekle yetinmektedir. Sporun her zaman içerisinde var olan taraftarlar destekledikleri takımın her daim kazanmasını ister ve kazandıklarında da mutlu olurlar. Sporcular ise taraftarların bu isteğini yerine getirme sorumluluğuyla mücadele ederler. Sadece başarı odaklı olunun sporda etikten uzak davranışlar fair play ruhuna aykırı davranışları doğurmaktadır. Sporcunun gelişimi arzu ve dikte edilen sportif başarı isteğinden her daim ön planda olmalıdır (Özbek, 2008; Tarakçıoğlu ve Doğan, 2013).

Müسابaka esnasında sakatlanan rakibine yardım etmek, sakatlık geçiren sporcunun tedavisinin bir an önce yapılabilmesi için oyunu durdurmak, kendi eşyalarını eksikleri bulunan rakibiyle paylaşmak prososyal davranışlar olarak değerlendirilmektedir. Kasti bir şekilde rakibe zarar vermek, kurallara aykırı davranmak, hakemlerin ve yöneticilerin doğru karar vermelerine engel olmak gibi davranışlar ise antisosyal davranışlardır. Genç yaştaki futbolcuların spor etiği ve ahlakını incelemek üzere yapılan bir araştırma elde edilen bulgulara göre, sportmenliğe uygun davranışların gelişiminde, antrenörlerin, ailelerin, yöneticilerin ve profesyonel spor psikologlarının etkisinin önemli olduğu görülmüştür. Fair Play ruhu kalıtsal olarak bireyde var olan bir kavram değildir fakat zamanla kişinin gelişimi ve isteğiyle ortaya çıkar. Bu bağlamda sporcunun bu bilince sahip olmasında antrenörüne büyük sorumluluk düşmektedir. Antrenörler sporcularının her anlamda ve yaşta gelişimini sağlayabilen uzmanlardır.

2.9. Ahlaktan Uzaklaşma Konusunda Yerli ve Yabancı Literatürde Yapılan Çalışmalar

Turan (2021) yapmış olduğu araştırmasında ahlaktan uzaklaşma kavramını geç ergenlik dönemine sahip bireyler üzerinde incelemiştir. Farklı yaş gruplarına ve cinsiyet değişkenine göre farklılıklarını inceleyen araştırmacı çalışmasını nicel olarak gerçekleştirmiştir. Araştırmanın örneklemini ise üniversitede öğrenim gören ve yaşları 18 ile 24 arasında değişen öğrenciler oluşturmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda ahlaktan uzaklaşma düzeyinin geç ergenlik dönemindeki bireylerde düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Ahlaktan uzaklaşma düzeyleri bireylerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar oluşturmadığı tespit edilmişken; erkek katılımcıların ahlaktan uzaklaşma düzeyleri kadın katılımcıların düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır.

Turan (2020) yapmış olduğu çalışmasında sporda ahlaktan uzaklaşma kavramını ortaöğretim öğrencileri üzerinde incelemiş olup ahlaktan uzaklaşmayı belirlediği demografik değişkenlerce değişip değişmediğini araştırmıştır. Yazar yaptığı araştırmasını nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelinde gerçekleştirmiştir. Araştırmanın örneklemini 1016 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda lise öğrencilerinin ahlaktan uzaklaşma düzeyleri düşük bulunmuştur. Lise öğrencilerinin sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri cinsiyet ve okul türü değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin sporda ahlaktan uzaklaşma skorları kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buradan kız öğrencilerin ahlaki davranışlara daha çok yakınlık duydukları görülmektedir. Ayrıca meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin sporda ahlaktan uzaklaşma skorları imam hatip ve Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buradan meslek liselerindeki öğrencilerin ahlaki davranışlara daha uzak oldukları görülmektedir. Araştırma sonucunda Turan (2020) spor ile ilgilenen öğrencilerin ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük olduğunu diğer öğrencilerin spora teşvik edilmesinin ahlaklı öğrenci sayılarının artmasına olanak sağlayacağını ifade etmiştir.

Şeker ve Uslu (2020) yapmış oldukları çalışmalarında spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencileri üzerinde sporda ahlaktan uzaklaşmayı incelemişlerdir. Yapılan araştırma nicel olup örneklemini Harran üniversitesinde öğrenim gören 300 katılımcı oluşturmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda spor yapan öğrencilerin ahlaktan uzaklaşma düzeyleri spor

yapmayan öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde BESYO fakültesindeki öğrencilerin ahlaktan uzaklaşma düzeyleri diğer fakülte öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. En son olarak spor yapmamak ile ahlaktan uzaklaşma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ülkemizde ahlaka uygun davranmama kavramı ile ilgili literatüre bakıldığında sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Yalçın ve ark. (2016) Ahlaki Yabancılaşma Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamışlar ve uyarlama sonrasında ölçeğin psikometrik özelliklerinin yeterli olduğunu bulmuşlardır.

Ahlaki yabancılaşma üzerine bir başka çalışma da Gürpınar'ın (2015) Hareket Kısa Versiyon Çarpıtma Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasıdır. Gürpınar (2015) yaptığı analize dayanarak ölçeğin geçerlik ve güvenirlik katsayılarının yeterli olduğu sonucuna varmıştır.

Yalçın (2014) tarafından yapılan doktora araştırması, siyasi ideoloji, sosyal baskınlık yönelimi, sağcı otoriterlik, dini yönelim ve ahlaki kimliğe yapılan vurgunun, izleyicinin ahlaki geri çekilmesiyle ve farklı ahlaki temeller nedeniyle bireysel değişkenlerin ahlaki geri çekilmedeki rolüyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca farklı. Yine aynı çalışmada katılımcıların ahlaki geri çekilme ölçeğindeki puanları arttıkça empati ölçeğindeki puanlarının düştüğü, cinsiyetler arası ahlaksızlık puanları karşılaştırıldığında ise erkeklerin kadınlara göre daha fazla ahlaki mesafe puanı aldıkları görülmüştür.

Uluslararası literatüre baktığımızda ahlaktan uzaklaşma ile ilgili aşağıda verilen çalışmalara ulaşılmıştır.

Bandura ve ark. (1996) 361 kız öğrenci ve 10-15 yaş arası 438 erkek öğrenciyle yaptığı çalışma, ahlaksızlık üzerine ufuk açıcı çalışmalardan biriydi. Öğrencilerle ilgili bilgiler kendilerinden, öğretmenlerinden, velilerinden ve akranlarından toplanmıştır. Bu çalışmada ahlaki mesafe ile toplum yanlısı davranış, saldırganlık eğilimleri, suçluluk ve zarar verici davranışlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Çeşitli analizlerin sonuçları, ahlaki yabancılaşma, suçluluk ve olumlu sosyal davranış arasında negatif ilişkiler ve zararlı davranış ile saldırgan eğilimler arasında pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada ahlaki yabancılaşma ile yaş arasında bir ilişki bulunmazken, cinsiyetler arasında farklılıklar gözlenmiştir. Erkek

öğrencilerin kız öğrencilere göre ahlaki açıdan çok daha mesafeli olma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Hymel ve ark. (2005), Ergen zorbalık davranışı ile ahlaki yabancılaşma mekanizmaları arasında bir ilişki olup olmadığını incelediklerinde zorbalık düzeyi yüksek olan öğrencilerin ahlaki yabancılaşma düzeylerinin yüksek olduğunu, zorbalık yapmayan öğrencilerin ise düşük düzeyde etik dışı davranış sergilediğini bulmuşlardır.

Detert ve ark. (2008), ahlaki karar verme sürecinde ahlaksızlığın öncülleri ve sonuçları üzerine yaptıkları çalışmada, empatinin ahlaksızlıkla negatif, kontrol odağının (şans alt boyutu) ahlaksızlıkla pozitif yönde ilişkili olduğunu ve diğerleri arasında herhangi bir ilişki olmadığını bulmuşlardır. Faktörler. Kontrol odağı (iç ve güç) ve ahlaksızlık. Çalışma ayrıca ahlaki kimliğin ahlaksızlıkla negatif, ahlaki mesafe seviyelerinin etik olmayan kararlarla pozitif korelasyon gösterdiğini buldu.

Hodge ve Lonsdale (2011) yapmış oldukları çalışmalarında sporcunun özerkliğini destekleyen antrenörlüğün sporcunun ahlakına olan etkisini incelemiştir. Yapmış oldukları çalışmalarını 292 sporcu üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre sporcunun özerkliğini destekleyen antrenörlüğün sporcunun ahlakına olumlu katkılar sağladığı tespit edilmiştir.

Schwamberger ve Curtner-Smith (2018) yapmış oldukları çalışmalarında bir spor öğretmenin öğrencilerine iki ay verdiği hentbol eğitiminin sonunda öğrencilerin ahlaki davranışlarına olan etkisini incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda iki aylık eğitim sürecinin sonunda öğrencilerin ahlaki davranışlarında olumlu artışlar olduğu tespit edilmiştir.

Moiratidou (2017) sportif yeteneğe sahip ve spor ile ilgilenen bireylerin ahlaki yeterliliklerini bazı demografik değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmaya beş farklı spor dalından toplam 685 sporcu katıldı. Oyuncuların ahlaki yeterliliğini değerlendirmek amacıyla ahlaki yeterlilik testi kullanıldı. Ayrıca oyuncuların sporla ilgili algıları ve demografik verileri de toplandı. Yapılan analizler sonucunda bireysel ve temassız sporlar ile uğraşan sporcuların ahlaki yeterlilikleri takım ve yüksek temaslı spor ile uğraşan sporculara göre önemli derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında sporcunun cinsiyeti ve yapılan yarışmanın

seviyesi ahlak üzerinde anlamlı etkiye sahip olmaz iken; sporcuların eğitimi, yaşı, spor deneyimi ve spor yeteneklerinin ahlak üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak elde edilen sonuçlar sporcunun ahlaki durumunu yaptığı spor ile ilgili algılarının ve bazı demografik değişkenlerinin etkilediği tespit edilmiştir.

Stephens (1978) yapmış olduğu araştırmasında ahlaki değer ile başarı motivasyonu arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Nicel olarak yapılan araştırmanın örneklemini 212 kadın sporcu ve antrenörler oluşturmuştur. Yapılan araştırmanın sonucunda sporcuların başarı motivasyonlarının ahlaki değerlerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Hartung'ın (2001) günlük yaşamın sporcuların ahlaki değerlerine olan etkisini incelediği çalışmasında; erkek ve kadın sporcuların günlük yaşamlarının ahlaki değerleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını tespit etmişlerdir.

Lyons (2007) yapmış olduğu araştırmasında okullar arası turnuva yapan sporcuların ahlaki davranışlarını bazı demografik değişkenlere göre incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda kadın sporcuların sahip oldukları ahlaki davranış algılarının erkek sporculara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında bireysel spor ile uğraşan sporcuların sahip oldukları ahlaki davranış algılarının takım sporu yapan sporculara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lagzdins (2007) yapmış olduğu çalışmasında kadın sporcular ile antrenörleri arasındaki ilişkide ahlaki davranışları incelemiştir. Araştırma sonucunda ahlaki değerleri yeteri kadar önem verilmediği tespit edilmiştir. Kadın sporcuların ahlaki davranışlardan uzak oldukları ve spor içerisinde etik davranışları farklı bir boyutta olduğunu bulmuştur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu kısımda, araştırmaya dair gereç ve yönetime ait bilgiler ve analizler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkisel model bir arada kullanılarak yapılmıştır. Betimsel araştırmalar, araştırma konusu ile ilgili genel bir bakış açısına sahip olabilmek için araştırmacı tarafından hiçbir müdahaleye maruz bırakılmadan gerçekleştirilir (Creswell, 2020). Kısaca var olan durum en doğal hali ile gözlemlenir. Bu çalışmada öncelikle sporcuların görev ve ego yönelimleri ile ahlaktan uzaklaşma düzeylerine bakılmıştır. Araştırmanın devamında ilişkisel model kullanılmıştır. İlişkisel modelde, durumları betimlemenin ötesinde değişkenler arasındaki korelasyona bakılması esastır (Karasar, 2020). Bu yüzden araştırmada sporcuların görev ve ego yönelimleri ile ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmış olup, ilgili kavramlar çeşitli demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, milli sporcu olma durumu, öğrenim durumu, sporculuk süresi ve geçimini yalnızca spordan temin etme) açısından incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de 81 ilde spor ile uğraşan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni içerisinde araştırmaya gönüllü olarak katılan 489 sporcu araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme belirlenirken kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Kolayda örnekleme yönteminde kolay erişilebilir ve düşük maliyetli vakalar seçilmektedir (Benot ve ark., 2016). Yapılan nicel araştırmalarda kolayda örnekleme yöntemi daha çok tercih edilmektedir (Yağar ve Dökme, 2018). Yapılan araştırmaya katılan bireyler kendi rızaları ile araştırmaya dâhil olmuşlardır.

Evreni temsil etmesi adına örneklem büyüklüğünü hesaplarken aşağıda verilen örneklem büyüklüğü tablosu göz önünde bulundurulmuştur (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Tablo 3.1. Örneklem büyüklüğü tablosu.

Evren Büyüklüğü	± 0.03 örnekleme hatası(d)			± 0.05 örnekleme hatası (d)			± 0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100Milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Yukarıda verilen Tablo 3.5'e baktığımız zaman Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) $\alpha=0.05$ anlamlılık ve %5 hata payı ile evreni 100 milyon olan bir araştırma grubu için örneklemin 384 olmasının yeterli olacağını ifade etmişlerdir. Yapılan bu çalışmada ise 489 katılımcıya ulaşılarak gerekli olan sayının çok fazlasına ulaşılmıştır. Ulaşılan bu kişi sayısının evreni temsil edebileceği varsayılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Yapılacak olan araştırmayı uygulamadan önce Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul'undan gerekli olan izin alınmıştır (Ek-4). Araştırmaya dâhil olan katılımcılardan kendi istekleri ile katıldıklarına dair "Bilgilendirilmiş olur" onayı alınmıştır. Veriler toplanırken Google form kullanılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu, üç kısımdan oluşmaktadır. Bu üç kısım, "Kişisel Bilgi formu" (Ek-1), "Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği" (Ek-2) ve "Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği" (Ek-3) şeklindedir.

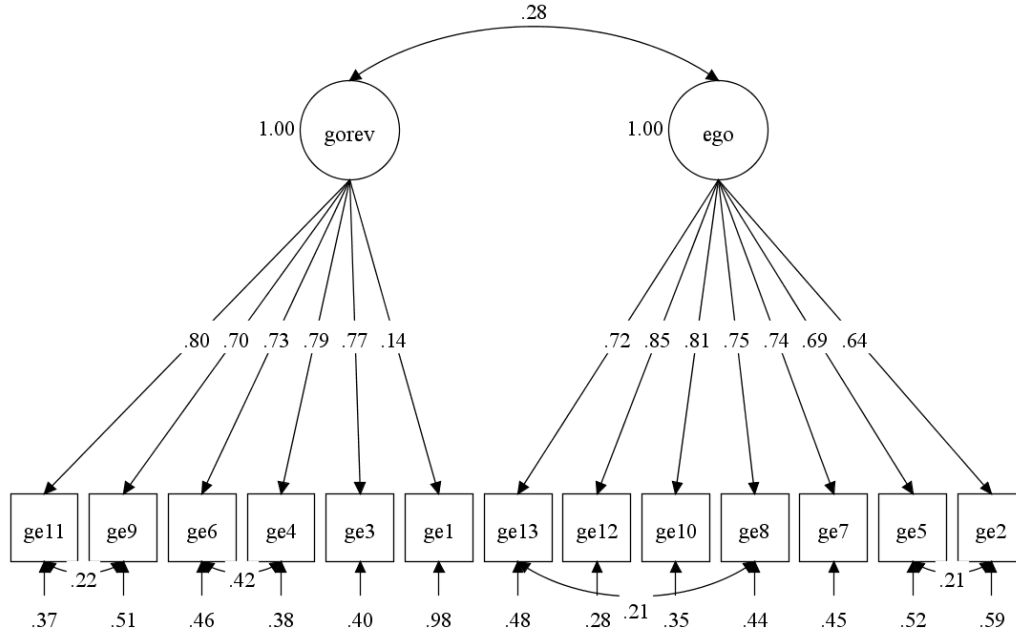
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların demografik özelliklerine dair bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan form, “yaş, cinsiyet, eğitim durumu, milli sporcu, medeni durum, sporculuk süresi ve geçimini yalnızca spordan temin etme” şeklinde olan yedi değişkenden oluşmaktadır (Ek-1).

3.4.2. Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (SGEYÖ)

Diğer adı hedef yönelimi olan SGEYÖ Duda (1989; 1992) tarafından Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (TEOSQ) adıyla geliştirilmiş ve Türkçe’ ye Toros (2004) tarafından “Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği” (SGEYÖ) olarak uyarlanmıştır. SGEYÖ *Görev Yönelimi* ve *Ego Yönelimi* şeklinde iki boyuttan meydana gelmektedir. Ölçek toplamda 13 maddeden oluşmaktadır (Ek-2). Maddeler 5’li Likert tipindedir. Ölçekte en fazla 65 puan alınırken en az ise 13 puan alınmaktadır.

Katılımcıların ölçeğe verdikleri cevaplardan sonra ölçeğin geçerliliğini incelemek adına doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Önceden belirtilmiş ve çerçevesi çizilmiş bir yapının model olarak doğruluğunun ve ölçmek isteneni ne derecede ölçtüğünü test edilmesinde doğrulayıcı faktör analizi kullanılır (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2016). DFA sonucunda bulunan uyum endekslerine bakıldığında χ^2/sd değeri 4.15, RMSEA değeri 0.08, SRMR değeri 0.06, CFI değeri 0.94 ve TLI değeri 0.92 bulunmuştur. Elde edilen bu değerlerden ölçeğin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 3.1. Sporda görev ve ego yönelim ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi.

Doğrulayıcı faktör analizinden sonra ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla Croanbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda sporda görev ve ego yönelim ölçeğine ait bulgular aşağıda Tablo 3.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Sporda görev ve ego yönelim ölçeğinin cronbach's alpha güvenilirlik değerleri.

Alt Boyutlar	Ölçeğin Kendisine Ait Değerler (Toros, 2004)	Araştırmada Elde Edilen Değerler
Görev Yönelimi	0.87	0.90
Ego Yönelimi	0.85	0.82
Görev ve Ego Yönelim Ölçeği	0.86	0.84

Tablo 3.2'de verilen bilgilere baktığımız zaman görev ve ego yönelim ölçeğinin güvenilir olduğunu söyleyebiliriz (George ve Mallery, 2003).

Sporda görev ve ego yönelimi ölçeğinden elde edilen veriler yorumlanırken referans alınacak sınır değerler Tablo 3.3'te belirtilmiştir.

Tablo 3.3. Sporda görev ve ego yönelim ölçeğinin verileri yorumlanırken göz önünde bulundurulmuş sınırlar.

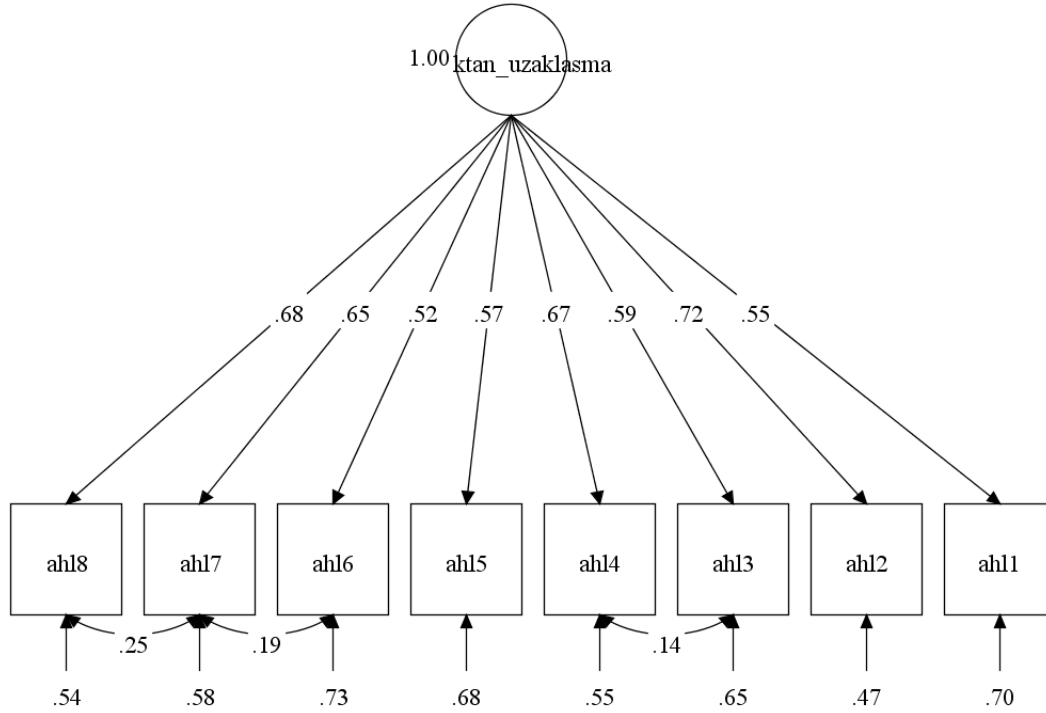
İfadeler	Ağırlık	Puan Sınırları
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1.00-1.80
Katılmıyorum	2	1.81-2.60
Kararsızım	3	2.61-3.40
Katılıyorum	4	3.41-4.20
Kesinlikle Katılıyorum	5	4.21-5.00

Tablo 3.3' e baktığımızda sporda görev ve ego yönelim ölçeğinde ortalamaların değerlendirilmesinde referans alınacak aralık $(5-1)/5=0.80$ olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda sporda görev ve ego yönelim ölçeğinde yer alan maddelerin aritmetik ortalama puanları 1.00 ile 1.80 arası “Kesinlikle Katılmıyorum”, 1.81 ile 2.60 arası “Katılmıyorum”, 2.61 ile 3.40 arası “Kararsızım”, 3.41 ile 4.20 arası “Katılıyorum” ve 4.21 ile 5.00 arası “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde puan aralıkları referans alınarak değerlendirme yapılmış ve sporcuların sporda görev ve ego yönelim düzeyleri tespit edilmiştir.

3.4.3. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği

Boardley ve Kavussanu (2008) tarafından geliştirilen Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği Gürpınar (2015) tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Geliştirilen ölçek sporcuların ahlaktan uzaklaşma algılarını ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek form tek boyuttan ve 8 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 7'li Likert tipindedir. Ölçekte en fazla 56 puan alınırken en az ise 8 puan alınmaktadır. Ölçekte alınan puanların çoğu sporcunun ahlaktan uzaklaşma derecesinin fazla olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların ölçeğe verdikleri cevaplardan sonra ölçeğin geçerliliğini incelemek adına doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Önceden belirtilmiş ve çerçevesi çizilmiş bir yapının model olarak doğruluğunun ve ölçmek isteneni ne derecede ölçtüğünü test edilmesinde doğrulayıcı faktör analizi kullanılır (Çokluk ve ark., 2016). DFA sonucunda bulunan uyum endekslerine bakıldığında χ^2/sd değeri 3.18, RMSEA değeri 0.07, SRMR değeri 0.03, CFI değeri 0.97 ve TLI değeri .95 bulunmuştur. Elde edilen bu değerlerden ölçeğin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 3.2. Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi.

Doğrulayıcı faktör analizinden sonra ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla Croanbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğine ait bulgular aşağıda Tablo 3.4.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinin cronbach's alpha güvenilirlik değerleri.

Ölçek	Ölçeğin Kendisine Ait Değerler (Gürpınar, 2015)	Araştırmada Elde Edilen Değerler
Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği	0.78	0.84

Tablo 3.4'te verilen bilgilere baktığımız zaman sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinin güvenilir olduğunu söyleyebiliriz (George ve Mallery, 2003).

Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinden elde edilen veriler yorumlanırken referans alınacak sınır değerler Tablo 3.5'te belirtilmiştir.

Tablo 3.5. Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinin verileri yorumlanırken göz önünde bulundurulmuş sınırlar.

İfadeler	Ağırlık	Puan Sınırları
Hiç Katılmıyorum	1	1.00-1.86
Katılmıyorum	2	1.87-2.71
Biraz Katılmıyorum	3	2.72-3.57
Tarafsızım	4	3.58-4.43
Biraz Katılıyorum	5	4.44-5.29
Katılıyorum	6	5.30-6.14
Tamamen Katılıyorum	7	6.15-7.00

Tablo 3.5' e baktığımızda sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinde ortalamaların değerlendirilmesinde referans alınacak aralık $(7-1)/7=0.86$ olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeğinde yer alan maddelerin aritmetik ortalama puanları 1.00 ile 1.86 arası "Hiç Katılmıyorum", 1.87 ile 2.71 arası "Katılmıyorum", 2.72 ile 3.57 arası "Biraz Katılmıyorum", 3.58 ile 4.43 arası "Tarafsızım", 4.44 ile 5.29 arası "Biraz Katılıyorum", 5.30 ile 6.14 arası "Katılıyorum" ve 6.15 ile 7.00 arası "Tamamen Katılıyorum" şeklinde puan aralıkları referans alınarak değerlendirme yapılmış ve sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri tespit edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Sporcularda görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşmaya etki edip etmemesini ortaya çıkarmak isteyen bu çalışmada; kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler IBM SPSS 25.vs paket program kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verileri analiz ederken tanımlayıcı istatistiksel metotlar yani standart sapma, aritmetik ortalama ve yüzdelik oranlar kullanılmıştır. Veri toplama aracında bulunan ölçeklere ait dağılımlarda çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında olduğu için normal dağılım gösterdikleri kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2003). Normal dağılıma sahip ölçeklerin analizinde parametrik olan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda; iki kategorili değişkenlerde bağımsız örnek t-testi ve iki kategoriden fazla değişkenler için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farklılığın kaynağını belirlemek için Post Hoc (Scheffe) analizi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için pearson korelasyon analizi; sporcuların görev ve ego yöneliminin sporda ahlaktan uzaklaşmayı yordamasına ilişkin ise çoklu regresyon analizi

kullanılmıştır. Tespit edilen bulgular %95 güven aralığı ve .05 anlamlılık düzeyi referans alınarak bulunmuştur. Dağılımların normalliği için bulunan değerler aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 3.6. Normallik varsayımına ilişkin basıklık ve çarpıklık değerleri.

	N	Çarpıklık	Çarpıklık Std. Hata	Basıklık	Basıklık Std. Hata
Ego	489	-1.086	.110	1.535	.220
Görev	489	-.266	.110	-.677	.220
Ego ve Görev	489	-1.141	.110	1.616	.220
Ahlaktan Uzaklaşma	489	.616	.110	.564	.220

4. BULGULAR

Bu kısımda sporcuların görev ve ego yönelimleri ile ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen veriler cinsiyet, milli sporcu olma, medeni durum, geçimin spordan sağlanması, eğitim durumu, sporculuk süresi ve yaş değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği analiz edilerek, elde edilen bulgular tablolar şeklinde verilmiştir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların cinsiyetlerine dair bulgular aşağıda Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine dair bulgular.

Cinsiyet	n	%
Kadın	195	39.9
Erkek	294	60.1
Toplam	489	100.0

Tablo 4.1 incelendiğinde katılımcıların %39.9’unun (n=195) kadın, %60.1’inin (n=294) erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların milli sporcu olma durumlarına dair bulgular aşağıda Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Araştırmaya katılanların milli sporcu olma durumlarına dair bulgular.

Milli Sporcu	n	%
Evet	203	41.5
Hayır	286	58.5
Toplam	489	100.0

Tablo 4.2 incelendiğinde katılımcıların %41.5’inin (n=203) milli sporcu olduğu, %58.5’inin (n=286) milli sporcu olmadığı görülmektedir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların medeni durumlarına dair bulgular aşağıda Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Araştırmaya katılanların medeni durumlarına dair bulgular.

Medeni Durum	n	%
Bekar	454	92.8
Evli	35	7.2
Toplam	489	100.0

Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların %92.8'inin (n=454) bekar olduğu, %7.2'sinin (n=35) evli olduğu görülmektedir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların geçimini spordan sağlama durumlarına dair bulgular aşağıda Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Araştırmaya katılanların geçimini spordan sağlama durumlarına dair bulgular.

Geçimin Spordan Sağlanması	n	%
Evet	199	40.7
Hayır	290	59.3
Toplam	489	100.0

Tablo 4.4 incelendiğinde katılımcıların %40.7'sinin (n=199) geçimini spordan sağladığı, %59.3'ünün (n=290) geçimini spordan sağlamadığı görülmektedir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların eğitim durumlarına dair bulgular aşağıda Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına dair bulgular.

Eğitim Durumu	n	%
Lise	137	28.0
Ön Lisans	46	9.4
Lisans	292	59.7
Lisansüstü	14	2.9
Toplam	489	100.0

Tablo 4.5 incelendiğinde katılımcıların %28.0'ının (n=137) lise düzeyinde, %9.4'ünün (n=46) ön lisans düzeyinde, %59.7'sinin (n=292) lisans düzeyinde, %2.9'unun (n=14) lisansüstü düzeyde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların sporculuk sürelerine dair bulgular aşağıda Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Araştırmaya katılanların sporculuk sürelerine dair bulgular.

Sporculuk Süresi	n	%
0-5 yıl	84	17.2
6-10 yıl	224	45.8
11-15 yıl	134	27.4
16-20 yıl	26	5.3
21-25 yıl	21	4.3
Toplam	489	100.0

Tablo 4.6 incelendiğinde katılımcıların %17.2'sinin (n=84) 0-5 yıl arasında, %45.8'inin (n=224) 6-10 yıl arasında, %27.4'ünün (n=134) 11-15 yıl arasında, %5.3'ünün (n=26) 16-20 yıl arasında ve %4.3'ünün (n=21) 21-25 yıl arasında sporculuk süresinin olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya dâhil olan sporcuların yaşlarına dair bulgular aşağıda Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Araştırmaya katılanların yaşlarına dair bulgular.

Yaş	\bar{X}	ss
	22.30	4.86
Toplam	489	100.0

Tablo 4.7 incelendiğinde katılımcıların yaş ortalamalarının 22.30 ± 4.86 olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sporcuların görev yönelimleri, ego yönelimleri ve ahlaktan uzaklaşma düzeylerine ait elde edilen puanlar aşağıda Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Kullanılan ölçeklerden elde edilen ortalama puanlar.

Ölçekler	N	Min.	Mak.	Ortalama	Ss
Görev Yönelimi	489	1	5	4.03	.69
Ego Yönelimi	489	1	5	3.59	.84
Ahlaktan Uzaklaşma	489	1	7	3.10	1.20

Tablo 4.8’de verilen bilgilere baktığımız zaman araştırmaya katılan sporcuların görev yönelimleri ortalama puanları 4.03 olarak bulunmuştur. Sporcuların görev yönelimlerine ait ortalama puanları “Katılıyorum” aralığında bulunmakta olup buradan sporcuların görev yönelimlerinin yüksek düzeyde (3.41-4.20) olduğu sonucuna ulaşabiliriz (Balay, 2010). Araştırmaya katılan sporcuların ego yönelimleri ortalama puanları ise 3.59 olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların ego yönelimlerine ait ortalama puanları “Katılıyorum” aralığında bulunmakta olup buradan sporcuların ego yönelimlerinin yüksek düzeyde (3.41-4.20) olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Son olarak araştırmaya katılan sporcuların ahlaktan uzaklaşma ortalama puanları 3.10 olarak bulunmuştur. Sporcuların ahlaktan uzaklaşmaya ait ortalama puanları “Biraz Katılmıyorum” aralığında bulunmakta olup buradan sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük (2.72-3.57) olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 4.9. Katılımcıların hedef yönelimleri puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.

	Cinsiyet	n	X	ss	t	p
Görev Yönelimi	Kadın	195	4.16	.68	3.472	.001
	Erkek	294	3.94	.69		
Ego Yönelimi	Kadın	195	3.57	.94	-.364	.716
	Erkek	294	3.60	.93		

Tablo 4.9’deki “bağımsız gruplar t-testi” sonuçlarına göre katılımcıların hedef yönelimlerinden görev yönelimi puanlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < .05$). Anlamlı farklılıklara baktığımız zaman kadın sporcuların görev yönelimi puanlarının erkek sporculara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.10. Katılımcıların hedef yönelimleri puanlarının milli olma durumlarına göre karşılaştırılması.

	Milli Sporcu	n	X	ss	t	p
Görev Yönelimi	Evet	203	3.94	.66	-2.548	.012
	Hayır	286	4.10	.71		
Ego Yönelimi	Evet	203	3.79	.97	4.045	.001
	Hayır	286	3.44	.88		

Tablo 4.10’deki “bağımsız gruplar t-testi” sonuçlarına göre katılımcıların hedef yönelimlerinden görev ve ego yönelimi puanlarında milli olma durumlarına göre istatistiksel

olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Görev yönelimine ait puanlara baktığımızda milli sporcu olmayan katılımcıların puanları milli sporcu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ego yönelimine ait puanlara baktığımızda milli sporcu olan katılımcıların puanları milli sporcu olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.11. Katılımcıların hedef yönelimleri puanlarının geçiminin spordan sağlama durumlarına göre karşılaştırılması.

	Geçimin Spordan Sağlanması	n	X	ss	t	p
Görev	Evet	199	4.02	.59	-.347	.728
Yönelimi	Hayır	290	4.04	.76		
Ego	Evet	199	3.86	.94	5.548	.001
Yönelimi	Hayır	290	3.40	.88		

Tablo 4.11'deki "*bağımsız gruplar t-testi*" sonuçlarına göre katılımcıların hedef yönelimlerinden ego yönelimi puanlarında geçimin spordan sağlanması durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Ego yönelimine ait puanlara baktığımızda geçimini spordan sağlayan katılımcıların puanları daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.12. Katılımcıların hedef yönelimleri puanlarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılması.

	Eğitim Durumu	n	X	ss	F	p	Fark
Görev	Lise ^a	137	3.90	.77	2.644	.049	c>a
Yönelimi	Ön Lisans ^b	46	4.19	.55			
	Lisans ^c	292	4.06	.67			
	Lisansüstü ^d	14	4.09	.72			
Ego Yönelimi	Lise ^a	137	3.37	.97	5.413	.001	c>a
Yönelimi	Ön Lisans ^b	46	3.36	.85			
	Lisans ^c	292	3.72	.92			
	Lisansüstü ^d	14	3.61	.65			

Tablo 4.12'deki “*tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*” sonuçlarına göre katılımcıların hedef yönelimlerinden görev ve ego yönelimi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Post Hoc (Scheffe) sonuçlarına göre görev ve ego yönelimlerinde lisans düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların lise eğitim seviyesine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.13. Katılımcıların hedef yönelimleri puanlarının spor yıllarına göre karşılaştırılması.

	Spor Yılı	n	X	ss	F	p	Fark
Görev Yönelimi	0-5 yıl ^a	84	4.01	.78	1.741	.140	
	6-10 yıl ^b	224	4.02	.63			
	11- 15 yıl ^c	134	4.08	.69			
	16-20 yıl ^d	26	4.18	.65			
	21-25 yıl ^e	21	3.70	1.00			
Ego Yönelimi	0-5 yıl ^a	84	3.36	.87	4.149	.003	c>a
	6-10 yıl ^b	224	3.59	.90			
	11- 15 yıl ^c	134	3.79	.97			
	16-20 yıl ^d	26	3.62	.88			
	21-25 yıl ^e	21	3.14	1.09			

Tablo 4.13'deki “*tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*” sonuçlarına göre katılımcıların hedef yönelimlerinden ego yönelimi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Post Hoc (Scheffe) sonuçlarına göre ego yönelimlerinde 11-15 spor yılı olanların puan ortalamalarının 0-5 yıl spor yılına sahip olanların puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.14. Katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.

	Cinsiyet	n	X	ss	t	p
Sporda	Kadın	195	2.80	1.12	-4.598	.001
Ahlaktan Uzaklaşma	Erkek	294	3.30	1.21		

Tablo 4.14'teki “*bağımsız gruplar t-testi*” sonuçlarına göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit

edilmiştir ($p < .05$). Anlamli farklılıklara baktığımızda kadın katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanları erkek katılımcılara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.15. Katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının milli olma durumlarına göre karşılaştırılması.

	Milli Sporcu	n	X	ss	t	p
Sporda Ahlaktan	Evet	203	3.10	1.10	-.063	.950
Uzaklaşma	Hayır	286	3.10	1.26		

Tablo 4.15'teki "*bağımsız gruplar t-testi*" sonuçlarına göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında milli olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 4.16. Katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının geçiminin spordan sağlama durumlarına göre karşılaştırılması.

	Geçimin Spordan Sağlanması	n	X	ss	t	p
Sporda Ahlaktan	Evet	199	3.17	1.17	1.016	.310
Uzaklaşma	Hayır	290	3.06	1.21		

Tablo 4.16'deki "*bağımsız gruplar t-testi*" sonuçlarına göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında geçimin spordan sağlanması durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 4.17. Katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılması.

	Eğitim Durumu	n	X	ss	F	p	Fark
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma	Lise ^a	137	3.25	1.17	4.672	.003	a,b,c>d
	Ön Lisans ^b	46	3.26	1.46			
	Lisans ^c	292	3.06	1.16			
	Lisansüstü ^d	14	2.07	.63			

Tablo 4.17’deki “*tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*” sonuçlarına göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Post Hoc (Scheffe) sonuçlarına göre lise, ön lisans ve lisans eğitim seviyesine sahip olanların puan ortalaması eğitim seviyesi lisansüstü olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.18. Katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının spor yıllarına göre karşılaştırılması.

	Spor Yılı	n	X	ss	F	p
Sporda	0-5 yıl ^a	84	3.18	1.23	1.367	.244
Ahlaktan	6-10 yıl ^b	224	3.13	1.13		
Uzaklaşma	11- 15 yıl ^c	134	3.12	1.30		
	16-20 yıl ^d	26	2.62	.90		
	21-25 yıl ^e	21	2.90	1.31		

Tablo 4.18’deki “*tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*” sonuçlarına göre katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p<.05$).

Tablo 4.19. Katılımcıların hedef yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma arasındaki ilişki sonuçları.

		Sporda Ahlaktan Uzaklaşma
Görev Yönelimi	r	-.109*
	p	.016
Ego Yönelimi	r	.362**
	p	.001

Tablo 4.19’deki “*Pearson korelasyon*” analizi sonuçlarına göre katılımcıların görev yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma arasında ($r=-.109$; $p=.016$) negatif yönde düşük düzeyde ego yönelimi ile sporda ahlaktan uzaklaşma arasında ($r=.362$; $p=.000$) pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA

Bu kısımda sporcuların görev ve ego yönelimleri ile ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bulgular ilgili alan yazı doğrultusunda tartışılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda sporcuların görev yönelimlerine ait algı düzeylerinin *Katılıyorum* aralığında olduğu buradan da sporcuların görev yönelimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sporcuların görev yönelimine eğimli olmaları onların yaptığı işi sevdikleri ve değer verdikleri anlamına gelmektedir (Ermisket, 2022). Görev yönelimli bir sporcu sportif faaliyetlerine daha çok yöneleceğini söyleyebiliriz (Çavdarlı, 2013). Yine bu araştırma sonucunda sporcuların ego yönelimlerine ait algı düzeylerinin *Katılıyorum* aralığında olduğu buradan da sporcuların ego yönelimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir sporcunun ego yönelimli olması onu sportif anlamda olumsuz olarak etkileyecektir. Toros (2001) ego yönelimine sahip sporcuların yaptıkları sporlarda haz almama, mutsuz olma ve stres gibi olumsuz duygulara kapıldıklarını belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada sporcuların görev ve ego yönelimleri yüksek düzeyde olduğu bulunmuş ancak ortalamalara bakıldığında görev yönelimlerine ait puanlarının ego yönelimlerine ait puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum sporcularda istenilen bir durumdur. Arıburun ve Aşçı (2005) yapmış oldukları çalışmada bu çalışmadaki gibi sporcuların görev yönelimlerine ait puanları ego yönelimlerinden daha yüksek olarak bulmuşlardır.

Bu araştırma sonucunda sporcuların ahlaktan uzaklaşmaya ait ortalama puanları *Biraz Katılmıyorum* aralığında olduğu buradan da sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. M. Kemal Atatürk'ün "Ben sporcunun zeki, çevik aynı zamanda ahlaklısını severim" sözünden yola çıkarak ahlakın spor için ne derecede önemli olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmada sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük olması sporda ahlaka verdikleri önemi göstermektedir. Sarıkol (2021) yapmış olduğu çalışmasında sporcuların ahlaktan uzaklaşma algılarına ait puanlarını bu çalışmadaki gibi bulmuştur. Yine Çakmak (2023) sporcuları sporda ahlaktan uzaklaşma ortalama puanlarını *Biraz Katılmıyorum* aralığında olduğunu tespit etmiştir. Bulunan bu sonuçlar bu bulguyu desteklere niteliktedir.

Yapılan analizler sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden görev yönelimi puanlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Burada kadın sporcuların görev yönelimi puanlarının erkek sporculara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgu sonucunda kadın sporcuların yaptıkları sporu daha çok önemsedikleri ve daha çok değer verdikleri sonucuna ulaşılabilir. Elde edilen diğer bir bulgu, sporcuların ego yönelimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmadığıdır. Buradan sporcunun ister kadın olması ister erkek olması ego yönelimlerinde herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermediği sonucuna ulaştırmaktadır. Ermisket (2022) yapmış olduğu çalışmada kadın sporcuların erkek sporculara göre görev yönelimlerinin daha yüksek olduğunu ve ego yönelimlerinde ise benzer puanlara sahip olduğunu tespit etmiştir. Görev yönelimine sahip olan bireylerde kararlı olma, işinde profesyonel olma ve üst düzey çaba gösterme gibi artı yönlerin olduğu görülmektedir (Lavalle ve ark., 2004). Bu noktada kadın sporcuların yaptıkları sporda daha çok gayretli oldukları ve sporda daha profesyonel olma adına daha kararlı oldukları söylenebilir. Yine yapılan başka bir çalışmada tenis sporu ile ilgilenen kadın sporcuların görev yönelimlerinin erkek sporculara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Duda, 1992). Literatürde bulunan çalışmaların bu araştırmada bulunan bulguyu desteklediği görülmektedir. Ancak Balkis (2019), Byoung ve Gill (1997), Çavdarlı (2013) ve Özgün ve ark., (2017) yapmış oldukları çalışmalarında sporcularda hedef yönelimlerinin cinsiyet değişkeninden bağımsız olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Yapılan analizler sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden görev ve ego yönelimi puanlarında milli olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Görev yönelimine ait puanlara baktığımızda milli sporcu olmayan katılımcıların puanları milli sporcu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ego yönelimine ait puanlara baktığımızda milli sporcu olan katılımcıların puanları milli sporcu olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara baktığımızda milli olan sporcuların daha çok ego yönelimli ve görev yönelimleri düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebebine baktığımızda ise spor geçmişinde milli olan sporcuların hedeflerine ulaşmaları ve kendilerini farklı bir konumda olarak hissetmeleri buna yol açmış olabileceği düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde bu bulguya destekleyecek veya desteklemeyecek herhangi bir araştırmaya ulaşamamıştır.

Araştırma sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden ego yönelimi puanlarında geçimin spordan sağlanması durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ego yönelimine ait puanlara baktığımızda geçimini spordan sağlayan katılımcıların puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan spordan geçimini sağlayan bireylerin sporu bir maddi araç olarak gördüklerinden dolayı ego yönelimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Görev yöneliminde ise geçimini spordan sağlama değişkeninin anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Görevine yönelen bir sporcunun maddi getiriden etkilenmemesi buna sebep olacağı düşünülebilir. İlgili literatür incelendiğinde bu bulguya destekleyecek veya desteklemeyecek herhangi bir araştırmaya ulaşılamamıştır.

Araştırma sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden görev ve ego yönelimi puanlarında eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan analiz sonuçlarına göre görev ve ego yönelimlerinde lisans düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların lise eğitim seviyesine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedenine baktığımızda ise eğitim düzeyi yüksek olan sporcuların daha çok bilgi ve tecrübeye sahip olması onların hedef yönelimlerinin yüksek olmasına yol açtığı düşünülebilir. Ermisket (2022) yapmış olduğu çalışmada ortaöğretim mezunlarının puanlarının ilköğretim mezunlarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Balkis (2019) tenis ile ilgilenen sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada ilkokul mezuniyetine sahip tenisçilerin görev yönelimlerine ait puanlarının lise mezuniyetine sahip tenisçilerin puanlarına göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yine Balkis (2019) ortaokul mezuniyetine sahip tenisçilerin ego yönelimlerine ait puanlarının ilkokul mezuniyetine sahip tenisçilerin puanlarına göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ancak ilgili literatür incelendiğinde sporcuların hedef yönelimlerinin eğitim durumlarından bağımsız olduğunu bulan araştırmalarda mevcuttur (Üngür, 2009).

Araştırma sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden ego yönelimi puanlarında spor yıllarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan analiz sonuçlarına göre ego yönelimlerinde 11-15 spor yılı olanların puan ortalamalarının 0-5 yıl spor yılına sahip olanların puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan spor geçmişi daha uzun olan sporcuların daha çok ego yönelimine sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bunun nedenine baktığımızda ise spor geçmişi

uzun olan sporcuların daha çok tecrübe ve bilgiye sahip olmaları özgüvenlerini yüksek etkilemekte ve bunun sonucunda ego yönelimleri de daha fazla olmaktadır. Özgün ve ark., (2017) yapmış oldukları çalışmalarında sporcuların spor yapma yaşı arttıkça ego yönelim puanlarının da arttığını tespit etmişlerdir. Yine bu araştırma sonucunda hedef yönelimlerinden görev yönelimi puanlarında spor yıllarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Balkis (2019) ve Çavdarlı (2013) yapmış oldukları çalışmalarında spor yapma yaşının görev yönelim puanlarında anlamlı farklılıklar oluşturmadığını tespit etmişlerdir.

Yapılan analizler sonucunda sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıklara baktığımızda kadın katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanları erkek katılımcılara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Buradan kadın sporcuların sporda daha çok ahlaki tavırlar ve davranışlar sergiledikleri anlaşılmaktadır. Kadınların toplumsal ve ahlaki değerlere daha çok sadık kalmaktadırlar (Bulgu ve ark., 2007). Güllü (2018) kadın sporcuların rakiplerine daha çok saygı duyduklarını ifade etmektedir. Sarıkol (2021) yapmış olduğu araştırmasında kadın sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının erkek sporculara göre daha düşük olduğunu bulmuştur. Tsai ve Fung, (2005) yapmış olduğu çalışmasında kadın sporcuların erkek sporculara göre ahlaki davranışlar sergilediklerini tespit etmişlerdir. Ancak Eriş (2020) yapmış olduğu çalışmasında cinsiyet değişkeninin sporcuların spordan uzaklaşma davranışları üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığını bulmuştur. Benzer şekilde Durmaz ve ark., (2019) yapmış oldukları çalışmalarında sporcunun ister kadın olsun ister erkek olsun sporda aynı düzey ahlaki davranışlar sergilediklerini tespit etmişlerdir.

Araştırma sonucunda sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında milli olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Buradan sporcunun ister milli sporcu olması ister milli sporcu olmaması onu spordaki centilmenlik, saygı ve ahlak davranışlarında herhangi belirleyici bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun temelinde sporcuların sporda ahlaklı birer birey olma bilincini taşımaları yer almaktadır. Kuru (2003) yapmış olduğu çalışmasında sporcuların milli olmaları veya milli sporcu olmamalarında kişilik yapılarında herhangi bir etkiye sebebiyet vermediğini bulmuştur. Buradan da sporcuların ahlaki yapılarında milli sporcu olmanın etkisi olmadığı anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında geçimlerini spordan sağlama değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Yine buradan sporcuların ekonomik hayatlarını spordan temin etmeleri veya etmemeleri onların ahlaki davranışları üzerinde herhangi bir anlamlı etkiye sahip olmadığı görülmektedir. akmak (2023) ve avdar (2019) yapmış oldukları çalışmalarında sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma davranışlarının gelir durumuna göre farklılaşmadığını bulmuşlardır.

Yapılan analizler sonucunda sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar meydana geldiği görülmüştür. Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan analiz sonuçlarına göre lise, ön lisans ve lisans eğitim seviyesine sahip olanların puan ortalaması eğitim seviyesi lisansüstü olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan eğitim düzeyi yüksek olan lisansüstü sporcuların daha olgun, saygılı ve sportmen olmaları sporda daha ahlaki davranışlar sergiledikleri anlaşılmaktadır. akmak (2023) ise yapmış olduğu çalışmasında lise ve niversite eğitimine sahip sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Yine ztrk (2018) yapmış olduğu çalışmasında sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılaştığını tespit etmiştir.

Yapılan araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında spor süreleri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Buradan sporda geçmişi uzun olan veya az olan sporcuların benzer ahlaki davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Bunun temelinde spor kimliğinde kişilerin saygı, sportmenlik ve dürüstlük davranışlarını benimsemeleri yatmaktadır. akmak (2023) yapmış olduğu araştırmasında sporcuların msabık olma durumlarında sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında herhangi bir anlamlı farklılık olmadığını bulmuştur. Yine Yıldız (2019) yapmış olduğu çalışmasında sporcuların profesyonel veya amatör olması sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında gözle görülür bir farklılık oluşturmamaktadır. Benzer şekilde Sarıkol'da (2021) sporculuk düzeyinin sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını bulmuştur.

Araştırma sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden görev yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu tespit

edilmiştir. Buradan sporcuların görev yönelim algı düzeyleri yükseldikçe sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri aynı oranda azalacak; sporcuların görev yönelim algı düzeyleri azaldıkça sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri aynı oranda yükselecek sonucuna ulaşılmıştır. Görev yönelimine sahip sporcuların disiplin, saygı, doyum, odaklanma, kendini spora adanma gibi davranışlarında artışlar olacağı gözlemlenir. Bu olumlu davranışların kişide meydana gelmesiyle olumsuz olan ahlak davranışlarının azalacağı görülecektir. Sporcunun karakterinde iyi olması yaptığı işe yönelmesini destekleyecektir. Öztürk (2018) sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karakter algı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu bulmuştur.

Araştırma sonucunda sporcuların hedef yönelimlerinden ego yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buradan sporcuların ego yönelim algı düzeyleri yükseldikçe sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri aynı oranda yükselecek; sporcuların görev yönelim algı düzeyleri yükseldikçe sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri aynı oranda azalacak sonucuna ulaşılmıştır. Sporcunun ego yönelimli olması onu yanlış sportmenlik dışı davranışlara itecektir. Sportmenlik dışı davranışlara sahip sporcularda ne yazık ki ahlak dışı davranışların görülme ihtimali daha yüksektir. İki olumsuz durum birbirini beslemektedir.

Araştırmadan elde edilen son bulgu ise yapılan regresyon analizi sonucunda görev yönelimi sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde negatif yönde, ego yöneliminin ise sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde pozitif yönde anlamlı yordayıcı güce sahip olduğu tespit edilmiştir. Görev yöneliminin olduğu yerde sporda ahlaktan uzaklaşmanın yok olacağı; ego yöneliminin olduğu yerde sporda ahlaktan uzaklaşmanın var olacağı anlamına gelmektedir. Sporda ahlaktan uzaklaşmaya ait toplam varyansın %17'sinin hedef yönelimi ile açıklandığı tespit edilmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmadan elde edilen bütün sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak önerilerde bulunulmuştur. Bu araştırma sonucunda aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

- Sporcuların görev yönelimi algı düzeyleri *Katılıyorum* aralığında yüksek bulunmuştur.
- Sporcuların ego yönelimi algı düzeyleri *Katılıyorum* aralığında yüksek bulunmuştur.
- Sporcuların ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri *Biraz Katılmıyorum* aralığında düşük bulunmuştur.
- Sporcuların görev yönelimine ait algı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmamakta olup; kadın sporcuların görev yönelimi puanlarının erkek sporculara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sporcuların ego yönelimine ait algı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sporcuların görev yönelimine ait algı düzeyleri milli olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Görev yönelimine ait puanlara baktığımızda milli sporcu olmayan katılımcıların puanları milli sporcu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Sporcuların ego yönelimine ait algı düzeyleri milli olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Ego yönelimine ait puanlara baktığımızda milli sporcu olan katılımcıların puanları milli sporcu olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Sporcuların görev yönelimine ait algı düzeyleri geçimini spordan sağlama değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sporcuların ego yönelimine ait algı düzeyleri geçimini spordan sağlama değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ego yönelimine ait puanlara baktığımızda geçimini spordan sağlayan katılımcıların puanları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Sporcuların görev yönelimine ait algı düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmamakta olup lisans düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların lise eğitim

seviyesine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- Sporcuların ego yönelimine ait algı düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmakta olup lisans düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların lise eğitim seviyesine sahip olanlara göre puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Sporcuların görev yönelimine ait algı düzeyleri spor yılları değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sporcuların ego yönelimine ait algı düzeyleri spor yılları değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ego yönelimlerinde 11-15 spor yılı olanların puan ortalamalarının 0-5 yıl spor yılına sahip olanların puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşmalarına ait algı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşturmakta olup; kadın katılımcıların sporda ahlaktan uzaklaşma puanları erkek katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında milli olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.
- Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında geçimlerini spordan sağlama değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.
- Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar meydana geldiği; ön lisans ve lisans eğitim seviyesine sahip olanların puan ortalaması eğitim seviyesi lisansüstü olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma puanlarında spor süreleri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.
- Sporcuların hedef yönelimlerinden görev yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Sporcuların hedef yönelimlerinden ego yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Görev yönelimi sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde negatif yönde anlamlı yordayıcı güce sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Ego yönelimi sporda ahlaktan uzaklaşma üzerinde pozitif yönde anlamlı yordayıcı güce sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sporda ahlaktan uzaklaşmaya ait toplam varyansın %17'sinin hedef yönelimi ile açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde sporcuların sporda ahlakta uzaklaşma davranışları ile görev yönelimleri arasında negatif ilişkiler olduğu; ego yönelimi ile de aralarında pozitif ilişkiler olduğu bulunmuştur. Sporun geleceği adına ahlaklı sporculara ihtiyaç duyulmaktadır. Ahlaklı sporcuların var olması ise görev bilincine sahip sporcular ile mümkündür. Görev bilincinin olması ve ego yöneliminin olmaması ahlaklı sporcuların oluşmasını sağlayacaktır. Ahlaklı sporcular ile daha iyi spor müsabakaları gerçekleşecektir. Bu noktada hem Türkiye'de hem de dünya genelinde daha iyi spor görüntüleri görmek adına bu araştırma sonuçları katkılar sunacaktır.

Bu araştırma için aşağıda verilen öneriler sunulmuştur.

- Sporcuların sahip oldukları görev yönelimi algı düzeyleri yüksek düzeyde bulunmuştur. Görev yönelimi her ne kadar yüksek olsa da çok yüksek düzeyine gelmesi için spor eğitimlerinde bu yönde eğitimler verilebilir.
- Sporcuların sahip oldukları ego yönelimi algı düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yüksek ego sporcuyla olumsuz etkileyen bir ruh hali olması sebebiyle bu düzeyi aşağılara çekmek ve dengelemek için sporcularla ilgilenen antrenörlerin daha donanımlı olması gerekmektedir. Çünkü sporcu egolu olduğunu bilmez bu durumu gören ve dengeleyecek olan antrenördür.
- Kadın sporcuların görev yönelimleri erkek sporculara göre daha yüksek çıkmıştır. Kadınların uyguladıkları disiplin, ciddiyet ve görev sevgisinin erkek sporculara aktarılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Sporcuların görev yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma davranışları arasında negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada sporcularda var olan görev yönelimlerinin artırılması olumsuz ahlak sorunlarını ortadan kaldıracaktır. Bu noktada spor eğitimlerinde daha çok görev yönelimli olmak gerekir.
- Sporcuların ego yönelimleri ile sporda ahlaktan uzaklaşma arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sporcuda var olan yüksek egonun azaltılması ahlak problemlerini de azaltacaktır. Bu noktada egosunu yönetebilecek sporcular yetiştirilmelidir.

- Sporcuların hedef yönelimleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma davranışlarını araştıran bu çalışma nicel olup nitel araştırma eklenip karma bir araştırma yapılarak daha kapsamlı şekilde incelenebilir.
- Bu araştırmada hedef yönelimi ve sporda ahlaktan uzaklaşma değişkenleri kullanılmıştır. Bu değişkenler ile ilişkili olduğu düşünülen farklı değişkenlerde ilave edilip yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Acuner, H. Y. (2004). 14-18 Yaş arası gençlerde ahlaki yargı gelişimi ve ahlak eğitimi. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Akandere, M., ve diğerleri. (2009). *Ahlak. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 51-63.
- Akyürek, H. (2007). Ahlak psikolojisi ve Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 11-19.
- Ames, C. (1992). *Achievement goals, motivational climate, and motivational processes*. In G. C. Roberts (Ed.), *Motivation in sport and exercise* (pp. 161-176). Human Kinetics.
- Ames, C., Archer, J., & Johnston, M. (1990). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 82(3), 395-405.
- Arıburun, A., & Aşçı, F. H. (2005). Spor yapma amacı ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 16(2), 32-42.
- Ateş, M. (2021). Spor ve kültürel değişim. *Journal of Universal History Studies*, 4(3), 61-78.
- Ateş, S. (2021). Sporun toplumsal etkileri ve güncel sorunları. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(3), 210-226.
- Aydın, A. (2003). Ahlak ve toplum için ahlak kuralları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 121-133.
- Aydın, M. (2003). Ahlak nedir? Ahlakın toplumsal bir olgu olarak doğuşu ve gelişimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(6), 3-14.
- Bakdemir, M. (2010). Sporun karakter oluşumuna etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 51-56.
- Balay, R. (2010). Öğretim elemanlarının örgütsel yaratıcılık algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-78.
- Balkis, F. (2019). *Elit seviyedeki tenisçilerin görev ve ego yönelimi hedeflerinin başarı motivasyonlarına etkisinin araştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Balkis, M., Duru, E., & Buluş, M. (2019). The effect of achievement motivation on burnout in athletes: The mediating role of sport commitment. *Journal of Education and Training Studies*, 7(3), 74-83.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (1996). Mechanisms of moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(2), 364-374.
- Barrow, H. M. (1977). Leadership and the philosophy of management. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 13(4), 451-465.
- Beattie, S., Hardy, L. ve Woodman, T. (2004). Precompetition self-confidence: The role of the self. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 26(3), 427-441.
- Benoot C, Hannes K, Bilsen J. (2016). The use of purposeful sampling in a qualitative evidence synthesis: A worked example on sexual adjustment to a cancer trajectory. *BMC Medical Research Methodology* 16(1):21.
- Biddle, S. J. H. (2001). *Emotion, mood, and physical activity*. In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology* (2nd ed., pp. 57-80). John Wiley & Sons.

- Boardley, I. D., & Kavussanu, M. (2008). The moral disengagement in sport scale–short. *Journal of sports sciences*, 26(14), 1507-1517.
- Brunstein, J. C. (1993). Personal goals and subjective well-being: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(5), 1061-1070.
- Bulgu N, Koca Arıtan, Aşçı H (2007). Kadın, fiziksel aktivite, gündelik yaşam değişimleri. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe*, 18 (4), 167-181
- Byoung, J.K. & Gill, D.L. (1997). A cross-cultural extension of goal perspective theory to Korean youth sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 19, 142-155.
- Carpenter, P. J., & Yates, B. (1997). Relationship between achievement goals and the perceived purposes of soccer for semiprofessional and amateur players. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 19(3), 302-311.
- Carr, S., & Weigand, D. (2002). Goal profiles in the trichotomous achievement goal framework: A person-centered approach. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(3), 256-272.
- Carron, A. V. (1985). Cohesiveness in sport groups: Interpretations and considerations. *Journal of Sport Psychology*, 7(3), 244-263.
- Cevizci, A. (2000). *Ahlak felsefesi: Metaetik*. Remzi Kitabevi.
- Cladis, M. S. (2003). *A cominitarian defense of liberalism: Emile Durkheim and contemporary social theory*. Stanford: Stanford University Press.
- Creswell, J. W. (2020). Arastirma deseni, nitel, nicel ve karma yontem yaklaşımları “(SB Demir Trans.). [Researchdesign: Qualitative, quantitative, and mixed method sapproaches.]. *Ankara: Egıten Kitap. Eurasian Journal of Educational Research*, 85, 185-204.
- Cresswell, S. L., Eklund, R. C., & Garrison, C. M. (2003). Predicting athletes' intentions to cheat: An application of the theory of planned behavior. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 25(4), 477-492.
- Çakmak, Ş., (2023). *Sporda ahlaktan uzaklaşma ve sportmenlik davranışının takım ve bireysel sportlardaki karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Kayseri.
- Çam, Z., Çavdar, D., Seydoğulları, S., & Çok, F. (2012). Ahlak gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1211-1225.
- Çavdar, İ., & Yıldırım, N. (2019). An investigation of sportpersonship orientations of female football players in terms of different variables. *International Journal of Sport Culture and Science*, 7(2), 83-95.
- Çavdarlı, B. (2013). The relationship between coping strategies and performance in individual and team sports. *International Journal of Science Culture and Sport*, 1(3), 98-110.
- Çelik, H. (2021). Effect of game training approach on fair play behaviors in football training. *Journal of Education and Training Studies*, 9(2), 38-48.
- Çırak, K.G. (2006). *Üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri ve ahlaki yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çinemre, B. (2012). Lawrence Kohlberg ve ahlaki gelişim teorisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 9-23.
- Çinemre, A. G. S. (2013). Bir ahlak eğitimcisi olarak Lawrence Kohlberg. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 143-164.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş., (2016). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Atıf İndeksi, 001-414.
- Daşdan, E. N. (2006). *Beden eğitimi derslerindeki öğrencilerin algıladıkları güdüsel iklimleri: ölçek uyarlama çalışması*. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Demir, S., & Filiz, İ. (2004). Türkiye'de spor hizmetlerinin turizm amaçlı kullanılması: İzmir ili örneği. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 79-96.
- Detert, J. R., Trevino, L. K., & Sweitzer, V. L. (2008). Moral disengagement in ethical decision making: A study of antecedents and outcomes. *Journal of Applied Psychology*, 93(2), 374-391.
- Duda, J. L. (1989). The relationship between task and ego orientation and the perceived purpose of sport among male and female high school athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11(3), 318-335.
- Duda, J. L. (1992). Motivation in sport settings: A goal perspective approach. In G. C. Roberts (Ed.), *Motivation in sport and exercise* (pp. 57-91). Human Kinetics.
- Duda, J. L. (1993). Goals: A social-cognitive approach to the study of achievement motivation in sport. *In Advances in sport and exercise psychology measurement* (pp. 21-29). Fitness Information Technology.
- Duda, J. L. (2001). Achievement goal research in sport: Pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 129-182). Human Kinetics.
- Duda, J. L., & Hall, H. K. (2001). Achievement goal theory in sport: Recent extensions and future directions. In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology* (2nd ed., pp. 417-443). Wiley.
- Duda, J. L., & Nicholls, J. G. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology*, 84(3), 290-299.
- Duda, J. L., & White, S. A. (1992). Goal orientations and beliefs about the causes of sport success among elite skiers. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14(4), 304-318.
- Durmaz, M., Şener, O. A., & İmamoğlu, O. (2019). *Spor fakültesi öğrencilerinde ahlaktan uzaklaşma eğilimleri*. 2. Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresi. s.638,2019.
- Dweck, C. S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American Psychologist*, 41(10), 1040-1048.
- Dweck, C. S., & Elliott, E. S. (1983). Achievement motivation. In *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development* (pp. 643-691). John Wiley & Sons.
- Erdemli, Y. (1992). *Sporda fair-play*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erden, M., & Akman, Y. (1998). *Eğitim psikolojisi*. Alkım Yayınevi.
- Eriş, H., & Dündar, N. (2020). Investigation of the relationship between fair play behaviors and moral development levels of secondary school students. *Universal Journal of Educational Research*, 8(11), 5425-5431.
- Ermisket, B. (2022). The relationship between athletes' achievement goal orientations and sport commitment. *Journal of Sport Behavior*, 45(1), 75-87.
- Eser, E. (2012). Sporda ahlaki değerlerin eğitimi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 119-134.
- Eser, F. (2012). Lisans öğrencilerinin ahlaki tutum ve düşüncelerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 154-172.
- Festinger, L. (1954). A Theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140.

- Flores, G., Salguero, A., & Marquez, S. (2008). Goal orientations, motivational climate, and perceived competence in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 27(4), 458-471.
- Fox, K. R., Goudas, M., Biddle, S. J., Duda, J. L., & Armstrong, N. (1994). Children's task and ego goal profiles in sport. *British Journal of Educational Psychology*, 64(2), 253-261.
- George, D., ve Mallery, P., 2003. *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*, 11.0 Update (4th Ed.), Allyn and Bacon, Boston.
- Gershgoren, L., Tenenbaum, G., Gershgoren, A., & Eklund, R. C. (2011). Achievement goals in physical education and sports: Current status and future directions. *Handbook of Sport Psychology*, 3, 461-482.
- Gill, D. L., Kelley, B. C., Martin, J. J., & Caruso, C. M. (1988). A comparison of competitive orientation measures. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(2), 266-280.
- Görgüt, E. (2015). Spor ahlakı ve sporcuların sorumlulukları. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Sağlık Bilimleri Kongresi*, 305-313.
- Görgüt, G. (2015). Sporun ahlaki boyutları ve sportmenlik. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 283-290.
- Guest, S., & White, A. (2001). The psychological meaning of goal orientations in physical activity contexts: A systematic review. *Journal of Sports Sciences*, 19(5), 379-398.
- Güllü, S. (2018). Sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimleri üzerine bir araştırma. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 16(4). 190-204.
- Gümüş, E. (2015). Ahlaki gelişim. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 35, 177-186.
- Gürpınar, B. (2015). Sporda ahlaktan uzaklaşma ölçeği kısa formunun Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 57-64.
- Hartung, G. H. (2001). The impact of daily life on ethical choices in sports. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13(4), 329-342.
- Hodge, K., & Petlichkoff, L. (2000). Achievement goal profiles in school physical education: Differences in self-determination, sport ability beliefs, and physical activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(4), 387-396.
- Hodge, K., & Lonsdale, C. (2011). Prosocial and antisocial behavior in sport: The role of coaching style, autonomous vs. controlled motivation, and moral disengagement. *Journal of sport and exercise psychology*, 33(4), 527-547.
- Hymel, S., Rocke-Henderson, N., & Bonanno, R. (2005). Moral disengagement: A framework for understanding bullying among adolescents. *Journal of Social Sciences*, 61(4), 785-801.
- Jagacinski, C. M., & Nicholls, J. G. (1984). Competence versus ability conceptions of self-control skill: Toward a comprehensive model of delay of gratification. *Motivation and Emotion*, 8(3), 209-229.
- Jöesaar, H., Hein, V., & Hagger, M. S. (2012). Youth sport coaches' and parents' perceptions of goal setting in junior tennis: An exploratory investigation. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10(2), 133-150.
- Kabadayı, E. T. (2010). *Ergenlerde ahlaki gelişimin bilişsel ve sosyal etmenlerle ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi. 67

- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (16. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi
- Karagözoğlu, C. (2006). *Spor eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (35. Baskı), Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keller, J., & Bless, H. (2008). Flow and regulatory compatibility: An experimental approach to the flow model of intrinsic motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(2), 196-209.
- Kılıç, B. (2019). Spor ve motor becerilerin gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 72, 159-170.
- Kingston, S., O'Connell, M., & Fairley, J.S., (1997). *Diet of otters Lutra lutra on Inishmore, Aran Islands, west coast of Ireland*. Biol. Environ.: Proc. R. Irish Acad. 99b, 173-182
- Kohlberg, L. (1970). *Education for justice: a modern statement of the platonic view, moral education: five lectures*, (Ed.) James M. Gustafson vd. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1970, s. 57.
- Kohlberg, L. (1971). Stages of moral development as a basis for moral education. Moral development. *Moral Education and Kohlberg*, 68-94.
- Konter, E. (1996). Spor ve ahlak. *Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 39-45.
- Kuru, E. (2003). Farklı statüdeki beden eğitimi bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 175-191.
- Küçüköglü, H. (2012). *Etik (Felsefe 5)*. Remzi Kitabevi.
- Lagzdins, M. S. (2007). A study of the coach-athlete relationship in female university sport teams. *Journal of Sport Behavior*, 30(4), 389-408.
- Lochbaum, M. R., & Roberts, G. C. (1993). Goal orientations, perceptions of the motivational climate, and sportspersonship: A study of youth soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 5(2), 185-199.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting & task performance*. Prentice-Hall, Inc.
- Lyons, T. (2013). Inter-school athletes and morality: Gender, religiosity, and sport type differences. *Journal of Sport and Social Issues*, 37(4), 338-354.
- Maehr, M. L., & Nicholls, J. G. (1980). Culture and achievement motivation: A second look. In N. Warren (Ed.), *Studies in cross-cultural psychology* (Vol. 1, pp. 221-267). Academic Press.
- Marr, D. (1990). Piaget's Theory of moral development. In T. Husen & T. N. Postlethwaite (Eds.), *International encyclopedia of education* (2nd ed., Vol. 5, pp. 2844-2849). Pergamon Press.
- MEB, (2013). *Çocuk gelişimi ve eğitimi. Ahlak gelişimi*, MEB, Ankara.
- Mehmedoğlu, A. (2003). *Kişilik ve ahlak*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Moiratidou, K. (2017). Moral competence of athletes and its relationship with demographic characteristics. *Journal of Moral Education*, 46(1), 1-15.
- Moran, A. P. (2004). Achievement goal theory: An update. In A. J. Elliot, & C. S. Dweck (Eds.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 223-235). Guilford Press.
- Moran, A. P. (2004). Achievement goals, competition appraisals, and the psychological and emotional welfare of sport participants. In *In the mind's eye: An exploration of how mental imagery affects sport performance* (pp. 365-384). Nova Science Publishers.

- Murcia, J. A. M., Gimeno, E. C., & Coll, C. G. (2008). A longitudinal analysis of the relationship between physical education and sports practice and moral development in Spanish adolescents. *Applied Developmental Science, 12*(1), 17-31.
- Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review, 91*(3), 328-346.
- Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review, 91*(3), 328-346.
- Nicholls, J. G. (1992). The general and domain-specific nature of achievement motivation: A reply to Maehr and Midgley. In G. C. Roberts (Ed.), *Motivation in sport and exercise* (pp. 31-57). Human Kinetics.
- Nicholls, J. G., Cheung, P. C., Lauer, J., & Patashnick, M. (1989). Individual differences in academic motivation: Perceived ability, goals, beliefs, and values. *Learning and Individual Differences, 1*(1), 63-84.
- Nichols, J. G. (1989). The development of perception of effort: A cross-sectional study from 4 to 12 years of age. *Pediatric Exercise Science, 1*(3), 192-203.
- Özbek, E. (2008). Etik ve ahlak ilişkisi bağlamında futbol. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4*(2), 89-96.
- Özdemir, Ş. (2003). Okul öncesi dönemde çocuğun gelişiminin psikolojik temeli, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi III*, Sayı: 2.
- Özgün, A., Yaşartürk, F., Ayhan, B., Bozkuş, T. (2017). Hentbolcuların spora özgü başarı motivasyonu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, (UKSAD), 3*(Special Issue 2), 83-94.
- Öztürk, M. (2020). Ahlak eğitiminde özgür irade ve toplumsal rol modelinin etkisi: Bir değerlendirme. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(1), 40-58.
- Özyurt, C. (2007). Durkheim sosyolojisinde ahlâkî kontrol sorunu. *Değerler Eğitimi Dergisi, 5*(13), 95-121.
- Pazar, M. (1980). Ahlak: ahlak ve pozitif bilim ilişkisi. *Etik ve Felsefe, 1*(1), 9-16.
- Pazarlı, S. (1980). *Ahlak ve ahlak felsefesi*. İnsan Yayınları.
- Pehlivan, S. (2004). İlköğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersi spor etik davranışlarının değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1*(1), 27-36.
- Pehlivan, Z. (2004). Spor etiği ve sporcu davranışları. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 6*(1), 101-109.
- Ramazanoğlu, E. (2005). Sporun insan hayatında oynadığı rol ve önemi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 16*(2), 68-77.
- Roberts, G. C. (2001). Understanding the dynamics of motivation in physical activity: The influence of achievement goals on motivational processes. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 1-50). Human Kinetics.
- Sarıkol, M. (2021). Ethical behaviors of coaches in Turkish sports clubs. *Journal of Physical Education and Sport Science, 5*(2), 71-80.
- Savaş, Ş. (1997). *Spor bilimi ve ilkeleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Schwamberger, P., & Curtner-Smith, M. D. (2018). The effect of a youth sport coach education program on moral disengagement and prosocial behavior. *Journal of Applied Sport Psychology, 30*(3), 306-322.

- Singer, R. N., Hausenblas, H. A., & Janelle, C. M. (2001). *Handbook of sport psychology* (2nd ed.). Wiley.
- Stephens, D. E. (1978). Achievement motivation and moral values in women athletes. *Research quarterly. American Association for Health, Physical Education and Recreation*, 49(1), 76-84.
- Şahin, E. (1995). Spor ve ahlak. *Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 17-26.
- Şahin, E. (2009). Spor ahlakı ve etiği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(2), 17-31.
- Şahin, H. (1995). Spor ve ahlak. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 67-74.
- Şeker, İ., & Uslu, T. (2020). Spor yapan ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyal beceri, saldırganlık ve spor ahlakı düzeylerinin incelenmesi: Harran üniversitesi örneği. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(2), 172-189.
- Şengün, M. (2008). *Lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). On dokuz mayıs üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Tarakçıoğlu, S. B., & Doğan, U. (2013). Sporda etik ve fair-play. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 9(35), 1-14.
- Toros, T. (2001). Bireylerarası karşılaştırmanın bireylerin başarı motivasyonları üzerine etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 25-35.
- Toros, T. (2004). Sporda görev ve ego yönelim ölçeği-SGEYÖ-"nın Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 155-166.
- Toros, T. (2005). Relationship between task and ego orientation and academic achievement among secondary school students in Turkey. *Educational Research and Evaluation*, 11(6), 551-566.
- Toros, T., & Yetim, A. (2000). Görev ve ego yönelimi ile rekabet kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 29-42.
- Toy, A.B. (2015). *Serbest ve grekoromen stil güreşçilerin hedef yönelimi ve yaşam doyumu ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Tozkar, Ö. F., Yılmaz, Ö., & Sümen, A. (2019). The effect of success motivation on sportspersonship behavior and academic achievement in high school students. *Universal Journal of Educational Research*, 7(2A), 95-102.
- Treasure, D. C., Duda, J. L., Hall, H. K., Roberts, G. C., Ames, C., & Maehr, M. L. (2001). Clarifying achievement goals and their impact on motivation and performance in sport. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 129-182). Human Kinetics.
- Tsai, E., & Fung, L., (2005). Sportspersonship in youth basketball and volleyball players. *The Online Journal Of Sport Psychology*. 7 (2).
- Turan S. (2021). Geç ergenlik dönemi: Ahlaki uzaklaşma. *SPORTIVE*, 4(2), 1-11.
- Turan, S. (2020). *Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimine yatkınlıkları ve beden eğitimi dersindeki sportmenlik davranışlarının incelenmesi*. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Doktora Tezi, Sakarya.
- Turan, S. (2020). Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin sporda ahlaktan uzaklaşma durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi [Investigation of moral decline in sport of secondary school students attending school sports in terms of some variables], *Spor Eğitim Dergisi*, 4 (1), 08-19.
- Turhan, D., & Yildiz, M. (2009). An investigation of the relationship between achievement motivation and anxiety levels of the athletes in team sports. *Journal of Human Sciences*, 6(1), 413-423.

- Türkmen, M., & Varol, S. (2015). Spor etiği ve fair-play. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 7(1), 35-38.
- Üngür, G. (2009). *Amatör ve profesyonel futbolcularda hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki*. (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Veronica, I. (2010). Ahlak ve spor etiği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 957-969.
- Veronica, I., & Masari, R. (2011). *The Relationship between sport and ethics in different countries*. Annales Universitatis Ap.
- Veronie, F., & Kart, M. (2010). The relationship between sport and ethics. *International Journal of Academic Research*, 2(6), 290-297.
- Waldron, J. J., & Krane, V. (2005). Motivational climate and goal orientation in adolescent female softball players. *Journal of Sports Behavior*, 28 (4), 375-391.
- Weinberg, R., & Gould, D. (1995). *Foundations of sport and exercise psychology* (2nd ed.). Human Kinetics.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yalçın, Ö. (2014). *Ahlaki ihlallere tanıklıkta ahlaki geri çekilme: Ahlaki temel ve içgrup / dışgrup durumlarında gözlenen farklılıklar* [Doktora tezi, Yayınlanmamış]. (Tez No: 383390).
- Yalçın, Ö., (2016). *Ahlaki yabancılaşma ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi*. [Adaptation of the moral alienation scale to Turkish and evaluation of its psychometric properties]. Yayınlanmamış araştırma raporu. Kurum adı gizli tutulmuştur.
- Yapan, B. (1992). Spor ahlakı. *Kebikeç*, 13(1), 20-26.
- Yaşartürk, F. (2019). Spor etiği ve etik kurallar bağlamında futbol hakemlerinin ahlaki değerleri. *Journal of Yasar University*, 14(53), 19-31.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S., (2004). *SPSS Uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yeltepe, M. (2007). Futbolcuların hedef yönelimlerinin kendilik algıları, benlik saygısı ve başarıları üzerine etkisi. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 159-169.
- Yıldırım, İ. (2002). Fair-play eğitimi. *Spor Dünyası*, 3(9), 22-25.
- Yıldırım, İ. (2002). Spor ahlakı ve fair-play. *Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 69-79.
- Yıldırım, I. (2016). Sportif ahlak: fair-play. *Uluslararası Akademik Spor Dergisi*, 1(2), 22-28.
- Yıldız, E. (2019). *Takım sporları yapan ve spor yapmayan 10-12 yaş çocukların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Yıldız, M. A., & Kalkavan, A. (2019). Investigation of the sportspersonship orientations of athletes. *Journal of Sport and Performance Research*, 10(2), 41-54.
- Yılmaz, N. (2019). Lawrence Kohlberg ve ahlaki gelişim teorisi: Bir literatür taraması. *International Journal of Social Science*, 47, 409-422.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Tuğba ZEHİR
Eğitim	
Lise	Bursa BTSO Celal Sönmez Spor Lisesi (2010)
Lisans	Uludağ Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (2010-2016)
Yüksek Lisans	Balıkesir Üniversitesi /Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (2021-2024)
Doktora	
Meslek Bilgisi	
Kurum ve Mesleği	MEB/ Beden Eğitimi Öğretmeni
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce	Orta derecede
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Kuruluş Adı	Türkiye Judo Federasyonu

EKLER

EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaşınız				
Cinsiyetiniz	Kadın ()		Erkek ()		
Milli Sporcu musunuz?	Evet ()		Hayır ()		
Eğitim Durumunuz	Lise ()	Ön Lisans ()	Lisans ()	Yüksek Lisans ()	
Medeni Durum	Bekar ()		Evli ()		
Sporculuk Süreniz	0-5 Yıl ()	6-10 Yıl ()	11-15 Yıl ()	16-20 Yıl ()	21-25 Yıl ()
Geçimini Spordan Sağlama	Evet ()		Hayır ()		

EK-2: SPORDA GÖREV VE EGO YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıdaki ifadelerden size uygun olan seçeneklerden birisini işaretleyiniz.

SPORDA GÖREV VE EGO YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Oyun veya beceriyi yapabilen tek kişi ben olduğumda KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
2	Yeni bir beceri öğrendiğimde ve bu beceri bende daha çok uygulama isteği uyandırdığında KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM					
3	Arkadaşımdan daha iyi yapabildiğimde KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM					
4	Diğerleri benim kadar iyi yapamadığında KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
5	Uygulaması eğlenceli bir şey öğrendiğimde KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM					
6	Benim başarılı, diğerlerinin başarısız olduğunda KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
7	Çok deneyerek yeni bir beceriyi öğrendiğimde KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
8	Sıkı çalıştığımında KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
9	En fazla sayı/ gol/ puan / skor vs. ben yaptığımda KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
10	Öğrendiğim bir şey bende daha fazla uygulama isteği uyandırdığında KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
11	En iyi ben olduğumda KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM					
12	Öğrendiğim bir beceriyi gerçekten doğru yaptığıma inandığımda KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					
13	Elimden gelenin en iyisini yaptığımda KENDİMİ SPORDA ÇOK BAŞARILI HİSSEDERİM.					

EK-3: SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıdaki ifadelerden size uygun olan seçeneklerden birisini işaretleyiniz.

SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Tarafsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kuralları esnetmek dengeleri eşitlemenin bir yoludur.							
2	Şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırılabilir.							
3	Hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir.							
4	Eğer takımına yardım edecekse sporcuların hakemlere yalan söylemeleri kabul edilebilir.							
5	Takımlarının uyguladığı sportmenlik dışı taktiklerin sadece ufak bir parçası olan sporcuları suçlamak haksızlıktır.							
6	Antrenörü tarafından rakibini sakatlamak için teşvik edilen sporcular suçlanmamalıdır.							
7	Sporcuların birbirlerini aşağılamaları gerçekte kimseye zarar vermez.							
8	Kötü bir davranışa maruz kalmış sporcular genellikle bunu hak edecek bir şey yapmışlardır.							

EK-4: ETİK KURUL İZİNİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.03.2023-E.235826

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-46720092-300-235826
Konu :Etik Kurul Onayı-Tuğba ZEHİR

08.03.2023

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 15.02.2023 tarihli ve 71367820/903.07.01/228482 sayılı yazı.

Anabilim Dalımız tezli yüksek lisans öğrencilerinden Tuğba ZEHİR'in, Dr. Öğr. Üyesi Serhat TURAN'ın danışmanlığında yürüttüğü "Görev ve Ego Yöneliminin Sporda Ahlakтан Uzaklaşma Üzerine Etkisi" başlıklı Tez çalışması için etik kurul onay belgesi isteği ile ilgili Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonunun 24.02.2023 tarihli ve 2023/01 sayılı toplantısında alınan karar gereği düzenlenen onay belgesi ekte gönderilmiştir.

Konu hakkında tez danışmanı ve öğrencinin bilgilendirilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ziya İLHAN
Müdür

Ek:Yazı ve Eki

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSVKS08UJU Pin Kodu :65382

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/balikesir-universitesi-obyv>

Adres:Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çarşı Yerleşkesi 10145 Balıkesir
Telefon:2666121462-1203 Faks:2666121009
e-Posta:sağbilen@balikesir.edu.tr Web:www.saglikbilimleri.balikesir.edu.tr
Kep Adresi:balikesiruniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Fatma İşler
Unvanı: Enstitü Sekreteri

Tel No: 2666121462

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı :E-19928322-300-235132
Konu : Etik Kurul Onayı

06.03.2023

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 16.02.2023 tarihli ve 46720092/300/229103 sayılı yazı.

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Tuğba ZEHİR'in Dr. Öğr. Üyesi Serhat TURAN'ın danışmanlığında yürüttüğü "Görev ve Ego Yöneliminin Sporda Ahlakıta Uzaklaşma Üzerine Etkisi" başlıklı Tez çalışması için etik kurul onay belgesi isteği ile ilgili Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu 24.02.2023 tarihli ve 2023/01 sayılı toplantısında alınan karar gereği düzenlenen onay belgesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BS9KS68Y2E Pin Kodu :33242

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/balikesir-universitesi-ebys>

Adres: Balıkesir Üniversitesi Rektörlük Çalgıç Yerleşkesi 10145 Balıkesir

Telefon: 2666121400 Faks: 2666121412

Web: <http://www.balikesir.edu.tr>

E-posta Adresi: balikesiruniversitesi@hs01.ksp.tr

Bilgi için: Necla Öztürk

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KOMİSYONU
ONAY BELGESİ

Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Tuğba ZEHİR'in Dr. Öğr. Üyesi Serhat TURAN'ın danışmanlığında yürüttüğü "**Görev ve Ego Yöneliminin Sporda Ahlakta Uzlaşma Üzerine Etkisi**" başlıklı çalışmalarını için bilimsel etik kurul onay belgesi talebi komisyonumuzca değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur. 24.02.2023

Komisyon Başkanı
Prof. Dr. Bayram ŞAHİN

Prof. Dr. ERFİÇİMEN
Üye

Prof. Dr. Serhatin KARAMAN
Üye

Prof. Dr. Salim ÇONOĞLU
Üye

Prof. Dr. Uğur GÜRKAN
Üye

Eğitimde, bilimde, sanatta çağdaş...

Balıkesir Üniversitesi
Tıp Fakültesi Dekanlık Binası
Çağış Yerleşkesi/BALIKESİR

(0 266) 612 14 62
sagbilen@balikesir.edu.tr
<http://www.balikesir.edu.tr>

